

Deželni zbori in sprava.

Začetek letošnjega leta v Avstriji je kazal, kakor da bi utegnili nastati dobra letina v političnem življenju avstrijskih narodov: pogajanje za češko-nemško sporazumljenje smatralo se je za začetek preobrata na boljše, in ko so se razglasile Dunajske punktacije, so vsaj liberalni Nemci razodevali veselje, in kakor da bi bili postali pomirljivega duha. Češko-nemški dogovor se je sicer pričel nepravilno, najprej zunaj vsakega ustanovnega zastopa; nepričakovano se je ukrenilo tudi to, da se imajo punktacije razpravljati v Pražkem deželnem zboru, v tem ko so sodili mnogi politiki, da bi tako dogovarjanje spadalo naravnost in jedino v državni zbor. Nepričakovano je bilo tudi to, da se sprava ni pričela za vse narode skupno ali vsaj za vse glavne dežele, kjer prebiva češki narod. No, naj se je sodil pričetek kakor koli, smatral se je končno za poskus, ki naj bi dokazoval, kakó naj bi se pogajanje vršilo dalje tudi z drugimi narodi, med katerimi so jednake in še neugodniše razmere.

Narodni avtonomisti niso mogli biti pa niti od začetka veseli, ker so takoj videli načelne napake v načinu in taktiki češko-nemškega dogovora. Ali pri vsem tem so nacijsionalni avtonomisti tolažili se s tem, da češko-nemški dogovor obseza vsaj princip, vsled katerega se imajo ločiti narodne od drugih zadev, ter da je treba te nacijsionalne zadeve razpravljati vsakemu narodu posebe.

Soditi bi bilo po razodetem veselju nad češko-nemškim dogovorom od nemške in sosebno liberalne nemške strani, da bodo od iste strani dosledni ter da se ne bodo nikakor upirali, ako se bi imel porabiti isti princip tudi za druge pomešane dežele. Pa prišli so z drugo logiko na dan, češ, da kar velja za razmere na Češkem, nima veljave za druge dežele, za druge narode. Doslednosti tega principa, da bi se odložile narodne zadeve iz področja drugih interesov se je najprej uprl voditelj liberalnih Nemcev državnega zbora, in odtlej je nastajal vedno večji upor proti teženju, da bi se isti nacijsionalno-avtonomistični princip uporabil tudi za druge dežele, kjer go-

spodujejo naravne ali umetne večine nad odlomki drugih narodnostij.

Kakó pa da liberalni Nemci hočejo poračlo naravnega nacijsionalno-avtonomističnega načela omejiti jedino na češko kraljestvo, pokazalo se je najočitniše ob deželno-zborskih volitvah na Moravskem, Štajarskem in drugod, kjer se vrše ali imajo vršiti jednake volitve.

Veliko posestvo smatrajo za žitelj konservativen, zmeren ali vsaj tak, ki ima zadačo posredovati med narodnimi strankami po raznih deželah. V novem češko-nemškem dogovoru so bistveno s tem razlogom istemu veleposestvu odločili celó vsposedno mesto poleg narodnih strank, ko jim hočejo uzakoniti posebno ali tretjo, poleg češke in nemške kurije. Toda že na Češkem samem se deli veleposestvo in plemstvo v konservativno in ustavno, id est, liberalno, ki je popolnoma na nemški strani in dela celo naravnost zapreke češko-nemškemu dogovoru v točki za spremembo volilnega reda.

Nemška liberalna stranka, kakor rečeno, noče za spravo v drugih mešanih deželah nič vedeti, in veleposestvo na Moravskem in Štajarskem je pokazalo ob sedanjih deželnozborskih volitvah, da je v veliki večini istega mišljenja, kakor nemška liberalna stranka. Veleposestvo se je v teh deželah popolnoma udalo nemško-liberalni stranki; torej ne da ni samo proti spravi s Slovani teh dežel, noče se pogajati niti s konservativnimi Nemci, ki so se trudili brezuspešno, da bi se vsaj med seboj sporazumeli kakor si bodi. In zmagali so liberalni Nemci z „ustavnim“ veleposestvom na Moravskem in Štajarskem. V tem ko je bilo pričakovati pomirljivega duha celó od nemške liberalne stranke, toržestvuje ali triumfuje ista liberalna stranka z veleposestvom vred, da sta zmagala na Moravskem in Štajarskem; dà, nemško-liberalna stranka se ponaša, da je moravskim Čehom odvzela tri sedeže deželnega zastopstva. Ponaša se ta stranka, da je odbilo liberalno veleposestvo štajarsko vsak kompromis s konservativnim veleposestvom, in ponaša

se ista stranka, da bo imela celó sama večino v deželnem zboru moravskem, ne gledé na to, da bo hodilo ž njo tudi zastopstvo veleposestva iste dežele. Ponaša se nemško-liberalna stranka, da bo še nadalje gospodovala v deželnem zboru moravske mejne grofije, kljub temu, da je celó po občevalnem jeziku od l. 1880. na Moravskem 71% češkoslovanskega in samo 29% nemškega prebivalstva. Táko vedenje svedoči pač najjasnejše o duhu spravljenosti nemško-liberalne stranke, ki dokazuje, da na Češkem je sprava neizogibna kot „državna potreba“. Dosledno bi morala ta stranka pripoznavati, da, ako je na Češkem taka potreba, — je vsaj jednaka potreba za spravo tudi na Moravskem. Kajti na Češkem je po „občevalnem jeziku“ vsaj 37% nemškega prebivalstva, v tem ko ga je na Moravskem samo 29%, in je tu 71% Čehoslovanov. Potem spada Moravsko po zgodovinskem državnem pravu češkega naroda v jedno skupino s češkim kraljestvom, dalje spada Moravska tudi geografski skupaj s češkim kraljestvom, in ta moment je celó merodaven tam, kjer se dokazuje „državna potreba“, tudi ko bi popolnoma prezirali nacionalnost, ki je ista na Moravskem in Češkem, namreč češkoslovanska. V zgodovinskem, nacionalnem in geografskem pogledu spadajo češko kraljestvo, Moravska in Šlezka skupaj, nacionalno, ker so povsod tu slovanske večine prebivalstva, in vendar nemško-liberalna stranka prezira potrebo za spravo na Moravskem in Češkem.

Kakó bi sodila nemško-liberalna stranka o Štajarski, ako bi dobili Slovenci tu večino v deželnem zboru? In vendar bi bil tak slučaj popolnoma jednak položaju na Moravskem; kajti na Štajarskem je celó 30% Slovencev, v tem ko je Nemcev na Moravskem samo 29%, da ne poštevamo okolnosti „občevalnega“ jezika, vsled katere so mesta in trgi obeh dežel mnogo tisoč slovanskega življa pristeli k nemškemu prebivalstvu.

Ako je pa duh nemške liberalne stranke nepomirljiv povsod zunaj češkega kraljestva, razvidno je, da bi osrednja vlada in narodi imeli težavno stanje, ko bi se hoteli pogajati za spravo istim potom, kakor se je to pričelo za češko kraljestvo. Ako je to težavno celó na Češkem, toliko več ovire bi delala nemško-liberalna stranka po drugih pomešanih deželah. Ali hoče vlada čakati, da bi se stvari razvijale takó, kakor na Češkem. V državnem interesu se je nadejati, da vlada ne bo čakala na milost nemško-liberalne stranke. Kajti ako je zares državni interes, ki zahteva spravo na Češkem, ni nobenega javnega protidokaza, da bi isti interes ne zahteval principijalno jednake sprave po drugih deželah. Zato pa se je le čuditi onim Slovanom pomešanih dežel, ki se kar naravnost udajajo osodi, kakoršno so jim določile ali še določijo sedanje deželnozborske volitve. Ti Slovani se tolažijo, češ, da črez šest let ob novih volitvah se spremeni njim kaj na bolje. Kaj pomaga dvoje, troje sedežev več, ali manj gledé na spravo, kakoršno za-

hteva člen XIX. državnih osnovnih zakonov? Deželni zbori sploh ne izvrše nikdar narodne enakopravnosti v pomešanih deželah. Večine se vedejo konečno v zmislu kladva nasproti manjšinam, ki se morajo pokladati kot naklo. Narodi in država pa ne morejo brez škode velikih interesov trpeti ne kladva, ne nakla. Tudi sprememba volilnih redov je prepočasna, da bi mogli država in narodi čakati na izvršbo take spremembe. „Državna potreba“, katera se dokazuje za Češko že celó ne more čakati, da bi se udala nemška liberalna stranka za poljno spremembo volilnega reda.

Pomisliti je državnikom in slovanskim manjšinam pred vsem to-le dejstvo. Veleposestvo ali plemstvo z jedne strani, moderni kapital z druge strani, in mesta in trgi s tretje strani se prvič ne udajo za spremembo volilnega reda, kakor ga zahteva državni interes in narodna enakopravnost, drugič je velikoposestvo z večine na strani liberalne stranke, naj si bode ta nemška ali italijanska, ali konečno tudi — poljska, in tretjič so mesta in trgi v rokah neslovanskih. Slovani po takem tudi pri spremembi volilnega reda ostanejo v manjšini gledé na določevanje narodnih interesov, ker se ni nadejati, da bi oni kmalu ali sploh pridobili mesta in trge v svoje roke.

Interesi plemstva in modernega kapitala in meščanstva so takó močni, da se ni nadejati ugodne spremembe za Slovane, dokler se bodo stanovski interesi kot taki zastopali po javnih zastopih.

Ali se hočejo torej še desetletje porabljeni in izrabljeni moči večine slovanskega prebivalstva v boju za narodno enakopravnost, v tem ko zahteva državni interes kar možno nagle izvršbe iste narodne enakopravnosti?

Tega modri državniki ne morejo trpeti, in poleg tega zahteva že od l. 1867 veljavna ustava, da se narodna enakopravnost izvrši, naj si bode raznim stanovom in strankam ugodno ali neugodno, naj se deželni zbori protivijo tej izvršbi ali ne.

Ravno deželni zbori in tudi češki deželni zbor dokazujejo dejstveno, dokazujejo deželnozborske volitve in stranke, ki se pojavljajo ob takih volitvah, da ti zastopi niso primerno mesto za izvršbo narodne enakopravnosti.

Deželni zbori utegnejo, ako že hočejo živeti še nadalje, zastopati gmotne, stanovske, nikakor pa ne eminentno kulturnih kakoršni so narodni interesi, katere ima varovati v pravem zmislu izvršena narodna enakopravnost.

Pravo mesto za izvršbo narodne enakopravnosti je jedino državni zbor, kjer so zastopani vsi narodi skupno, in kjer se torej more izvršiti narodna enakopravnost tudi skupno in h kratu za vse narode. To se ve da bi bilo napačno misliti, da bi mogel državni zbor izvršiti narodno enakopravnost v podrobnostih, n. pr. z raznimi punktacijami, kakor se je to poskusilo za češko

kraljestvo. Tega ne, ampak državni zbor ima skleniti samo zakone za vstvarjenje narodnih ali jurističnih organov za vsak narod posebe. Tem organom ali zastopom še le pripade zadača, sklepati razne točke v podrobnosti. Takó zahteva logika člena XIX. državnih osnovnih zakonov; v to silijo tudi dosedanje drugačne poskušnje, in silijo v to nespravljljive raznotere stranke, katere imajo tu in tam večino po deželnih zborih.

Zajedno se državniki ognejo nevarnim eksperimentom, ki se kažejo v tem, da hočejo v pojedinah deželah drobiti dežele, s pretvezo izvršbe narodne enakopravnosti, ne da bi se ista izvršila dejanski. Južni Tirolci hočejo po zgledu nemških liberalcev na Češkem razkrojiti Tirolsko v dvoje „okrožij“. S tem se ne doseže drugega, kakor drobljenje dežel, ne da bi se zadostilo členu XIX., ki zahteva za vsak narod skupaj **po jeden** jurističen organ, ne pa po več organov, kakor bi to dosledno za-

htevalo tako krojenje. Tako krojenje je celó nasprotno konservatizmu deželnih individuvalitet, v tem ko nacionalno avtonomistični organi nikakor ne zahtevajo tega krojenja, ampak narodna avtonomija dopušča, da ostanejo ali utegnejo ostati deželne skupine in deželni zbori, kakoršni so, z izjemo, da bi se tem ne bilo baviti z narodnimi zadevami. Konečno narodna avtonomija ne zahteva, da bi vsaka peščica dobila svoja narodna okrožja, ampak samo narodi, ki štejejo po več milijonov duš. Narodna avtonomija je zadovoljna z majhnim številom skupin in obseza vsa uslovja napraviti konec narodnim preprirom, torej služiti v pravem državnem interesu in interesu vsakega naroda posebe. Ne deželni zbori torej, ampak nacionalnoavtonomistični zastopi privedejo do konečne, naravne, prave sprave, kakoršno zahteva ustava državna, zajedno obča potreba vseh narodov.

Boj za šolo.

Avstrijski škofje so razglasili skupen pastirski list, na katerem so podpisani nadpastirji latinskega in grško-slovanskega obreda. V tem skupnem listu zahtevajo versko šolo; dokazujejo, da po XIV. členu državnih osnovnih zakonov avstrijske ustave smejo zahtevati katoliki versko šolo. Roditelji da imajo svoje pravo do vzgoje otrok, torej katoliški roditelji imajo pravo tudi do kvalifikacije šole, kjer se vrši jeden del vzgoje otrok. Katoliškim roditeljem vgaja šola s katoliškim duhom, kakor drugim izpovedanjem zasnova šole, ki odgovarja tem izpovedanjem. Škofje menijo, da versko šolo smejo katoliki vsled tega zahtevati, kakor omenjeno, tudi po členu XIV. sedaj veljavne ustave.

Ali se sklicujejo ravno na pravi člen, o tem bi se dalo še razgovarjati; vsekakor pa je pomenljivo, da porablja sedaj ta člen za versko šolo, v tem ko so ga prezirali in implicite pobijali, ko so postavili se proti težnjam, ki hrepené po povratu cirilo-metodijske cerkve za zapadne Slovane, katerim se je cirilo-metodijski obred s staroslovenskim jezikom odtegnil po znanih raznih zgodovinskih spletkah in nasprotjih.

Kar se dostaje sklicevanja na prava roditeljev, je omeniti, da roditelji z otroci ali rodovine so podstava narodov. Narodi pa imajo pred vsem pravo in potrebo, da varujejo svojo narodnost in svoj jezik.

Narodnost obseza mnogo lastnostij; te lastnosti varovati je poklicana pred vsem cerkev in dandanes sosebeno tudi šola. Cerkev in šola imate torej biti organizovani takó, da varujeta pri vzgoji in v življenju narodov tudi lastnosti narodnosti.

Kjer je cerkev organizovana v soglasju z narodnostjo, tam ona tudi odgovarja zadači, ki jo zahtevajo narodi od nje kot taki. Latinski jezik v zvezi z dotičnim

obredom odgovarja gotovo latinskim ali romanskim narodom in tudi germanskim narodom, ker in kolikor so oni razvili se pod romanskim vplivom. Ti narodi torej ne potrebujejo, da bi težali po drugem jeziku, po drugem obredu v cerkvi. Ti narodi so v cerkvi takó rekoč narodno organizovani. Jednako je cerkev narodno organizovana pri galiških in ogerskih Rusih in v obče pri takó imenovanih unijatih. Vsi ti narodi so zadovoljni z zunanjo cerkveno obliko, kar se vidi iz tega, da so pripravljeni strogo varovati to obliko, oziroma cerkveno avtonomijo.

Kjer je cerkev takó zasnovana, da odgovarja dotičnim narodnostim, ni se bati, da bi cerkveni viši organi zagreševali se proti narodnosti dotičnih narodov. Torej se tudi ni bati, da bi oni posezali v šolo na način, da bi škodovali **n a r o d n i**, pravi narodni vzgoji. Zató pa so taki narodi v soglasju s težnjami cerkve; ako cerkev zahteva versko šolo, potegnejo v takem slučaju dotični narodi s cerkvijo

Viši pastirji ruskih unijatov so se po takem podpisali na skupnem škofovskem listu gotovo v soglasju s svojimi verniki. Verska šola pri unijatih ne more delati nevarnosti narodnosti, pač pa utegne pospeševati isto narodnost. To se vidi tudi iz nasprotja poljskih listov, katero so razkrili nasproti skupnemu pastirskemu listu. Poljaki, ki gospodujejo nad ruskimi unijati v Galiciji, nočejo verske šole, ne toliko zaradi poljske narodnosti same, kolikor zastran bojazni, da bi ne mogli ruskih unijatskih otrok poljačiti takó uspešno, ako bi se podelila verska šola, torej ako bi dobivala narodno organizovana unijatska cerkev več vpliva v začetni šoli.

Verska šola kot taka ne daje, kakor kaže zgled Poljakov in Rusov unijatskih, še nikakega poročstva, da

bi ista šola branila tudi narodnost. Verska šola more varovati narodnost samo tam, kjer je cerkev organizovana v narodnem zmislu, kakor latinska za Romane, deloma tudi Germane, potem kakor cirilometodijska cerkev pri zjedinenih Rusih.

Po takem med Čehoslovani, Slovenci in Hrvati ne morejo pričakovati, da bi jim mogla verska šola kaj pomagati v zmislu varovanja narodnosti in jezika.

Nasprotno, skušnja uči ravno te male narode, da viši pastirji niso bili vedno narodnega, pač pa v mnogih ukrepih nenarodnega mišljenja. Tako mišljenje, ki nasprotuje narodnim težnjam, pojavlja se še dandanes na mnogih krajih, za kar ne potrebujejo na Češkoslovanskem, med Slovenci in Hrvati nikakega posebnega pojasnila.

Ti zapadni Slovani hočejo torej pred vsem zagotoviti si narodnost in jezik, potem še le podpirati druge težnje. Iz narodnega ozira, s katerim pa so združene verske koristi, težé pred vsem po povratu cirilometodijske cerkve; pri tem se sklicujejo veliko primerniše na čl. XIV. osnovnih zakonov v Avstriji veljavne ustave, nego navedeni pastirski list v pogledu na versko šolo. Zapadni Slovani bodo gotovo pomagali doseči versko šolo, ko zadobé podstave v varstvo svoje narodnosti in svojega jezika. Zapadni Slovani bi toliko rajši pomagali do pridobitve verske šole, kolikor prej bi videli, da se viši njih pastirje začenjajo potezati za opravičene težnje zapadnih Slovanov po cirilometodijski cerkvi.

Poleg tega, da nasprotai ki zapadnih Slovanov kratijo njih prava v zmislu 14. člena osnovnih zakonov, ni v obče še izvršen člen XIX. ali narodnostni člen iste ustave. Vsled tega ni tudi začetna šola še zasnovana na narodni podstavi. Zapadni Slovani pričakujejo torej tudi te izvršbe, in sicer v zmislu narodne avtonomije ali takó, da dobi vsak narod svoj juristični organ ali zastop, ki ima varovati narodnost in jezik ali interese, ki so združeni s tem varovanjem in gojenjem, zagotovljenim v ustavi.

Po takem nimajo zapadni Slovani ne časa, ne volje, da bi se potegovali poprej za kaj drugega, nego zato, kar je najpotrebniše, kar je glavno uslovje za vse drugo, torej tudi za narodno in versko šolo.

Taktika in stopinje potreb zahtevajo neizogibno, da se izvrši poprej narodna avtonomija, potem še le morejo priti druge težnje na vrsto. Da more samo narodna podstava pospeševati verske interese, sosebnost med širokim narodom, tega nočemo tukaj z nova dokazovati, in nočemo misliti, da bi viši pastirji ne poznali tesne zveze narodnega in verskega vprašanja. Ta zveza je pa dandanes taka, da je pospeševanje verskih interesov potom šole in drugod zavisno od trdne narodne podstave, ne pa naopak. Dokaz o tej trditvi smo mi že podali, pa ga prilično še ponovimo.

Verske šole, kakor so stvari dandanes v Avstriji, ne dosežejo se s pomočjo nemških liberalcev, ampak jedino

s pomočjo konservativnih Slovanov. Slovani pa ne poznajo više potrebe poprej, nego je podstava, od katere je zavisno varovanje in gojenje narodnosti in jezika pojedinih narodov. Slovani so v tem pogledu na stališču stvarne logike in jedino prave taktike. Konservativni Nemci in, kakor se vidi, tudi avstrijski škofje ne poznajo ali nočejo poznati te racijonalnosti in konstitucionalno opravičene taktike. Naj si bode nevednost ali zavednost kriva temu postopanju od strani konservativnih Nemcev in više hierarhije, oboje je slabo znamenje in škoduje imenu nemškega konservatizma, kakor naravnost tudi — verskim interesom. Verskim interesom je taka taktika škodljiva, kolikor neugaja sedanja šola tem interesom. Ako je nemškim konservativcem zares mari za versko šolo, ako razumejo viši pastirji pravi neksus in hod stvari v ustavni državi, ne morejo biti indiferentni nasproti težnjam zapadnih Slovanov, kateri bi v družbi z ruskimi unijati pomagali do verske šole, in bi versko šolo v taki družbi gotovo dosegli kljubu nemškemu in židovskemu ter — poljskemu liberalizmu.

Nemški konservativci trdé sicer, da so pravični nasproti izvršbi narodne enakopravnosti tudi za Slovane. Ali pokazali so že pri mnogih prilikah, da jim ni mari za pravo izvršbo ustavno zagotovljene enakopravnosti. Začeli so se ti konservativci cepiti med seboj, nekateri tudi zaradi tega, kakor da bi bili Slovani dosegli že preveč. Potem pa so se ti konservativci vsaj v oddelkih pokazali celó sovražni slovanskim težnjam. Popustljivi so se pokazali te dni konservativni Nemci na Štirnškem, ko so hoteli privoliti, da bi smel konservativen deželni poslanec, izvoljen v velikem posestvu, svobodno glasovati v narodnih vprašanjih, to se pravi, da se sme glasovati proti narodni enakopravnosti za Slovence, zastopane v štirnškem deželnem zboru.

Konservativni Nemci so nedosledni ali pa kratkovidni tudi v tem, da naravnost nasprotujejo težnjam zapadnih Slovanov po povratu cirilo-metodijske cerkve. Ravno ta točka dopušča celó sumničenje, da nemškim konservativcem ni mari, da bi se popolnoma izvršila narodna enakopravnost za Slovane. Mi smo tukaj zgorej dokazali, da Slovani ne morejo potegovati se za versko šolo, ako se ne izvrše poprej uslovja, ki so dejanski odločilna pri unijatskih Rusih.

Dokler ne bodo zapadni Slovani imeli poroštva, da niža in še bolj viša hierarhija ne more in noče škodovati potom ckeve narodni šoli, ne bodo se potegovali za versko šolo. Taka doba nastopi pa jedino, ako se izvrši narodna avtonomija, in ne bo nasprotja, da se Slovani po 14. členu osnovnih zakonov uredé svobodno, kakor zagotavlja to ta člen.

Dokler pa bodo nemški konservativci in viša hierarhija nasprotovali tej svobodi, ne zedinijo se s Slovani, torej tudi ne bo možno doseči verske šole u s t a v n i m potom, katerega se drže Slovani z vso doslednostjo. Do-

kler ne bo tu zahtevane složnosti, se bodo Slovani držali rajši nazora, da je bolje, ako tudi še dalje ostane šola v oblasti osrednje vlade. Da bi se izročevala večja oblast nad začetno šolo deželnim zborom, v to tudi ne bo dobiti več pravih slovanskih zastopnikov.

Po takem je jasno, od čega zavisi doseženje verske šole: škofje in nemški konservativci morajo spreobrniti dosedanje taktiko, dosedanje vedenje. Drugega jim ni treba, kakor ista prava ustave, na katera se sklicujejo za cerkev in nemško narodnost, privoščiti tudi Slovanom,

ki so z nemškimi konservativci državljani iste države in verniki iste vere. Ako se je bilo možno podpisati škofom latinskim in unijatskim na isti pastirski list, kakó bi ne bilo možno skupno potegniti se za skupne težnje zapadnih Slovanov, katere, ako se uresničijo, razvežejo Slovanom roke, da dosežejo škofje in nemški konservativci z njih pomočjo, česar sedaj ni možno doseči zaradi razcepljenih močij za razna in celó nekoliko druga izpodkopujoča dela?

Po volitvah na Štajerskem.

Na Štajerskem so slovenske kmečke občine povsod zmagale pri deželnozborskih volitvah; izvoljeni so narodni poslanci: Fran Robič, posestnik v Lembahu in šolski nadzornik; dr. Fran Radey, c. kr. notar, posestnik; dr. Ivan Dečko; Josip Jerman, c. kr. svetnik; dr. J. Lipold, župnik; dr. Jurtela; dr. Jos. Sernec; M. Vošnjak, ki je zajedno državni poslanec. Namesto dr. Šuc-a so izvoljeni vsi poslanci, kakor jih je postavilo „Slovensko društvo.“ Dr. Šuc pa, kakor pišejo štajerski rodoljubi, je sam kriv, da je propadel, ker ni odločno postopal o prošlosti narodnih interesov, pa tudi drugače ni pokazal pravega narodnega mišljenja. Njegov naslednik župnik dr. Lipold je priljubljen; temu so očitali, češ, da je „Mladoslavenc“; on pa je konstatoval, da na Štajerskem ni ne Mladoslavencev, ne Staroslavencev, ampak so samo Slovenci, torej jedna in ista stranka, težeča po istih ciljih. Dosledno pa tudi onega „liberalizma“ ni, zaradi katerega privilegovani „rimokatoliki“ obsojujejo delujoče rodoljube slovenske ter s tem pripravljajo tla tujstvu.

V mestnih skupinah so zmagali povsod Nemci. Slovenska Štajerska je dokazala, da je zares slovenska; mesta na slovenskih tleh živé od Slovencev; vendar pa plačujejo to s tem, da volé popolnoma v zmislu tujstva, onega tujstva, katero hoče pregnati slovensko prebivalstvo tudi s kmetov. Veliko posestvo je volilo izključno nemške zastopnike, in sicer poslance liberalne stranke. Konservativna stranka bi bila dobila rada vsaj dva zastopnika, hotela je napraviti kompromis, in sicer z uslovjem, da bi njih zastopnika smela glasovati svobodno v narodnih vprašanjih ali, drugače povedano, da bi glasovala ali pa se vzdržala glasovanja, kedar bi bilo odločiti kaj v zmislu narodne enakopravnosti. Ali liberalno velikoposestvo, nekaj samo, nekaj po pritisku nemško-židovskega „liberalnega“ časopisja ni hotelo sprejeti niti take za Nemce vsekakor ugodne ponudbe. Mesta, trgi in trgovinsko-obrtniška zbornica volé 25 poslancev; izvoljeni so samo nemški poslanci. Kmečke občine volé 23 poslancev; samo izmed teh so prodrli slovenski kandidati, in sicer jih je 8. Z virilnimi glasovi je v štajerskem deželnem zboru 63 zastopnikov.

Po občevalnem jeziku je bilo leta 1880 Nemcev 794.841, Slovencev pa 388.419 ali 67% Nemcev in 33% Slovencev. Če pomislimo, da občevalni jezik je po mestih in trgih prištel več tisoč slovenskih prebivalcev Nemcem, smemo trditi, da je Slovencev dobra tretjina na Štajerskem. Tej tretjini odgovarja dejanski 8 kmečkih poslancev izmed 23 kmečkih zastopnikov. Ko bi bile zastopane samo kmečke občine v deželnem zboru, bilo bi to pravilno; takó pa se je meriti 8 slovenskim poslancem v zboru 63 zastopnikov, in še ko bi se redno udeleževal lantinski (Mariborski) knezoškof deželnozborskih sej, bi stalo še vedno na jedni strani 56 nemških in na drugi strani samo 9 slovenskih poslancev, torej jedna sedmina proti ostalim šestim sedminam nemških zastopnikov. Volilni red in pa razmere slovenskega posestva in meščanstva, boljše rečeno, nemeščanstva nasproti nemškemu veleposestvu in nemško-mislečemu meščanstvu in trgovstvu, provzročujejo, da je nemških zastopnikov šestkrat toliko, kakor slovenskih. In proti šestkrat toliki moči naj se bori slovensko zastopstvo, v odločilnih narodnih vprašanjih? Ali je čuda, da hrepené tudi štajerski Slovenci po narodni avtonomiji? Sreča, da slovenski kmet se začanja krepko zavedati svoje narodnosti, svojih prav, in da imajo Slovenci ravno na Štajerskem vnetih, požrtvovalnih in delujočih rodoljubov. Sosebno nas veseli, da pride v novi deželni zbor štajerski čvrsta moč, bistra glavica, kakoršen je dr. Dečko. Vedenje nemških zastopnikov ne bo narekovalo, kakó naj postopajo Slovenski poslanci; zastopniki 800.000 nemškega prebivalstva ne bodo mogli prezirati na dalje in brez posledic zastopnikov pol milijona slovenskega prebivalstva iste dežele, če tudi mora samo 8 poslancev, oziroma 9 glasov zastopati istih pol milijona prebivalcev. Ako je prisilila še ne tretjina čeških Nemcev Čehe do dogovarjanja za sporazumljenje, mora dosledno tudi dobra slovenska tretjina na Štajerskem. Dr. pl. Plener se je skliceval na število prebivalstva; še ugodnejše razmerje kaže za ta del slovensko prebivalstvo na Štajerskem.

O kritiki dr. Mahniča.

II.

K nasprotniškim razpravljanjem o nam očitnem razširjanju protestantskih načel.

(Konec tega odstavka).

Dr. Mahnič se kaže tukaj zopet popolnoma latinizatorja. On ne vidi v Hieronimu vse svoje življenje izključno pobožnim vajam in najnapornejšemu plodovitemu delu posvečujočega svetnika, katerega vsa cerkev časti kot očeta in učitelja, ampak jedino svečenika, ki se je drznil nastopiti ne morda proti škofom, temveč jedino proti nekaterim istih, ki so po načinu latinizatorjev mislili samo na pozemsko, in da bi pri tem varoval zakonito položeno svečnikov. Spomin tega svetega cerkvenega učitelja se je torej moral ogrditi z njemu namišljeno strastnostjo, in naš častiti gospod nasprotnik se ni dal vzdržati od tega niti po važni okolnosti, da so od njega takó nevšečno sprejeta razpravljanja dobila pritrjenje in zaščito svetega papeža Damaza, in dr. Mahnič se je vzdržal tega toliko manj, ko se ne pomišlja ravno proti starim cerkvenim učiteljem zapada, kjer le možno, vsaj indirektno nastopati z nekako ljubeznijo. Ni-li dr. Mahnič naklonjen tem svetim cerkvenim učiteljem jedino zaradi tega, ker je, kakor se ume samo po sebi, vstop v njih vrsto vsakemu latinizatorju zaprt za vselej, ali pa ga-li spodbujajo k temu tudi še drugi razlogi, njega, ki, kljub pogostim pregreškom proti katoliškemu veronauku, ima vendar pogum vesti se kot izključno privilegovani čuvaj čistote tega veronauka in hoteti poučevati druge: to povedati bi utegnil jedino on sam. Ali dejstvo samo je brezdvoybeno, in tiči v njem, kakor se zdi, nekaj sistem.

Naši naklonjeni čitatelji poznajo iz tega, kar smo navedli ¹⁾ zgorej pod 3), izrek, kakor se ume samo po sebi le jedno cerkev Kristovo poznajočega svetega cerkvenega učitelja Avguščina, da „cerkev so po celem svetu raztreseni verni kristijani“, in da ta izrek kot utemeljen v svetem pismu, kakor tudi v sporočilu v obče, je bil doslovno sprejet v rimski katekizem od leta 1709., ki je sestavljen po določbi Tridentinskega koncila; o tem katekizmu torej ne more biti nikakega dvoma. Poznajo pa tudi trditev našega častitega gospoda nasprotnika, katera je v premem nasprotju z gorenjim izrekom svetega Avguščina, zajedno seveda tudi omenjenega rimskega katekizma, trditev namreč, katere misel je ta, češ, da med več cerkvami, od Zveličarja ustanovljenimi in celó nasprotipostavljenimi drugo proti drugi, se zaznamuje ravno ona učeča, vladujoča in kaznujoča preprosto z izrazom „cerkev“ brez epiteta, iz katere so izključeni lajiki, torej velika večina vernih kristijanov,

¹⁾ Vide „Slovanski Svet“ št. 9 od 10. maja 1889, pag. 148.

v tem ko se vse verne kristijane obsežajoča cerkev neki imenuje ¹⁾ cerkev „v širšem zmislu“.

Nekaj spodobniše se ravna z nasprotniške strani s svetim Ambrozijem, takisto cerkvenim učiteljem, zajedno ustanovnikom po njem imenovanega cerkvenega obreda, katerega se še dandanes držé v gorenji Italiji. Na pag. 190. „Rimskega katolika“ od leta 1888. je namreč čitati nasprotniško trditev, da nižemu kleru in lajikom ni pri nameščanju cerkvenih služeb celó v prva stoletja po Kristovem rojstvu nikdar pristajalo volilno pravo, ampak jedino svedočenje; ko bi pa bili kljub temu verniki vplivali kakor koli drugače na volitve, bi bilo to poštovati nezakonitim. Ta trditev se obrača proti temu svetemu cerkvenemu učitelju (Ambroziju) samo toliko, kolikor proglašá njegovo zgorej ²⁾ k 5) mišljeno in, kakor znano po nižem kleru in ljudstvu izvršeno volitev kot nezakonito. Pač obtežuje tudi to onega, ki zasede na podstavi nezakonite volitve škofovski stol; no olajša se ta okolnost s tem, da po gorenji nasprotniški trditvi je poštovati tudi volitve vseh papežev, vsaj starejših vse-kakor kot nepostavne.

Veliko bolj se obrača ista nasprotniška trditev proti svetemu papežu in cerkvenemu učitelju, zajedno ustanovniku rimskega cerkvenega obreda, Gregorju Velikemu. Kajti ta cerkveni učitelj je spoznal za dobro, kakor je bilo zgorej ³⁾ k 5) dokazano neoporečno zaukazati, da ob izpraznjenih mestih škofovskih stolic svečeniki, dijakoni in lajiki (plebs), ne dajejo morda svedoštva, ampak izrecno da izvršujejo volitev škofa; tak ukaz pa, ako bi ne bila nasprotniška trditev popolnoma bosa, bi bil pač poštovati kot nezakonitost, dà, kot zavajanje (zapeljavanje) k nezakonitostim. To je, da se tudi ta nasprotniški naskok ne obrača izključno proti velikemu papežu in cerkvenemu učitelju, ampak tudi proti njegovim prednikom in naslednikom na papeški stolici, ki so postopali takisto ter bili sami voljeni od rimskega klera in ljudstva; zajedno pa proti mnogim drugim svetim cerkvenim očetom, specijalno proti papežu Klementu I. in Kartagenskemu škofu Ciprijanu, kateri so hoteli varovati volilno pravo, ki ima svoje korenine v tradiciji, potem pa proti konciljem, ki so takisto varovali to volilno pravo, s kratka napad dr. Mahniča se obrača proti skupni cerkveni oblasti. Ali ta okolnost nikakor ne zmanjšuje krivde našega častitega gospoda nasprotnika, dà, ta okolnost isto krivdo le povečuje.

¹⁾ Ibidem pag. 150, kjer končuje dokaz o popolni neveljavnosti antikatoške, dà, same po sebi absurde trditve, kakoršno je čitati na pag. 68. „Rimskega katolika“ od 1888.

²⁾ Vide „Slovanski Svet“ št. 4. od 25. febr. 1890. p. 60, 61

³⁾ Ibidem pag. 61., kjer je v opomni dotično mesto navedeno doslovno v latinskem izvirniku.

Po indirektnih napadih proti trem svetim cerkvenim učiteljem zapada Avgustinu, Ambroziju in Gregorju Velikemu, obrača se dr. Mahnič tudi proti četrtemu cerkvenemu učitelju Hieronimu in sicer očitno in direktno, ko tega svetnika, ki je živel vse svoje življenje v pobožnih vajah in neumornem napornem delu, obdolžuje, kakor je bilo to navedeno zgorej, vroče krvi in velike strastnosti, seosebno za njegovih prejšnjih let: a za to grdeče obdolženje spomina cerkvenega učitelja, katerega časti krščanstvo kot zvezdo prve veličine, ne more spraviti v veljavo drugega razloga, kot ta, da se Hieronim kot svečenik ni pomišljal povzdigniti svoj znameniti glas proti pregrehi, celo ako je pregreha omadeževala škofo, in pri tem varovati položnje ali mesto svečnikov. Sicer zadeva tudi tukaj prazno nasprotniško sumničenje poleg svetega svečenika in cerkvenega učitelja, zajedno, dà, še bolj njega zaščitajočega svetega papeža Damaza; no jednakočasno grjenje tudi svetega papeža, od katerega, mimogredé rečeno, imamo najstarejše dekretale, postavlja sumničenje le še v neugodnišo svitlobo. —

Pri kraju smo s tem, kar nam je bilo reči povodom sumničenja, da se mi nagibljemo k protestantizmu, dà, da stremimo celo razširjati njegova načela, ker smo dokazali popolno neveljavnost vseh navideznih razlogov, s katerimi se hoče podpirati z nasprotniške strani to samo na sebi absurdno sumničenje. Zlasti smo s pomočjo dokumentov, ki se ne dajo razumeti napačno, torej ne potrebujejo nikakih pojasnil, vrhu tega takih, ki so neopravičeni, in pa s pomočjo obče znanih dejstev podali dokaz, da v našem „Slovanskem svetu“ v odlomkih sporočena brošura vendar popolnoma varuje avtoriteto škofov, dasi jih ne spoznava, jednako našemu častitemu gospodu nasprotniku, kot vladarje in kralje v pravem zmislu besede, tudi ne kot gospode telesa Kristovega, brošura škofom kot izključnim naslednikom apostolov in dosledno kot najznamenitšim organom cerkvene oblasti priznava poklic, nadzorovati vernike tudi z nižim klerom vred, je voditi vsestranski in proti njim po potrebi postopati celo z najvišimi in strožimi cerkvenimi cenzurami. Mi smo dokazali, da noben obstojni ali sestavni del cerkve ni brezpraven, da v svetem pismu in v sporočilu v obče utemeljeno pravo nižega klera in lajikov, sodelovati pri nameščanju cerkvenih služeb, kakor tudi pri sinodah, varuje cerkev do današnjega dne; da torej povodom varovanja teh prav z nasprotniške strani proti omenjeni brošuri obrneno obdolževanje, kakor da bi ta brošura namerjala s tem slabiti položnje ali mesto škofov, oziroma na isto stopinjo postavljati mesto sve-

čnikov z mestom škofov, — da to obdolženje je obrneno manj proti nam, nego proti cerkvi in cerkveni oblasti, kakor tudi proti njeni podstavi.

Dejanski išče sicer dr. Mahnič za svoje prečudno sumničenje pred vsem v brošuri podstavo in si zna, kakor je bilo opetovano zgorej dokazano, priskrbeti isto podstavo z brezozirnim pohabljenjem ali, kakor bi se izrazil on, s popačenjem besed in zmisla za njegov namen odbranih mest brošure, kar pa mu ne zadoščuje nikakor. Zatorej se pa ne pomišlja na isti način, to se pravi z zamolčanjem najvažnejših in s primernim adaptovanjem (prirejenjem) ostalih delov od njega za porabo izbranih stavkov, do korena pohabiti zmisel in besede tudi svetega pisma, kakor tudi izrekov cerkvenih očetov; pri tem skuša pridevati celo latinskimi in grškimi besedami svojstven, njim tuj pomen, kar bi se moralo po nasprotniškem izražanju zaznamovati zopet kot popačenje ali perfidno zasukavanje besed svetega pisma in drugačnega po svetih cerkvenih učiteljih hranjenega sporočila. In ker vse to še vedno ne zadoščuje za ustroj nasprotniških slepivnih sklepov ali izvodov, jo zagazi dr. Mahnič v svojih razpravljanih takó daleč, da nekaj očito, nekaj skrito napada dejanje in nehanje četrterih starih zapadnih učiteljev cerkve in celo papežev, dà, poslednje, ker neki proti božjemu pravu odstopajo odločilen glas pri konciljih tudi neškofom, obdolžuje skrunjenja iuris divini, da bi je mogel potem opravičiti velikodušno, no kar najokornišo, kar bi dr. Mahnič, ako bi bil na našem mestu, gotovo imenoval predrznost in nesramnost.

Nam ti in podobni siloviti izrazi, kakoršni se takó pogostoma rabijo v članku „Rimskega katolika“, obrnenem proti nam, niso takó gladki, ogiblujemo se jih torej že iz ozirov dostojnosti in se zadovoljujemo s preprostim konstatovanjem iz dosedanjega našega razpravljanja vsakomur razvidnega dejstva, da je naš častiti gospod nasprotnik, za utemeljenja proti nam obrnenega, samega po sebi absurdnega sumničenja prisiljen, lotiti se pačenja vsebine od njega kritikovane brošure, kakor tudi zajedno popolnega spačevanja besed in zmisla svetega pisma in izrekov cerkvenih očetov, dà, celo popačevanja pomena posamičnih grških in latinskih besed, in da pri tem, kakor je naravno, kopiči zmoto na zmoto, katerega spravljajo v konflikt s katoliškim veronaukom, torej s priznanimi nauki cerkve in celo z naredbami papežev.

To označuje dovolj kvaliteto z nasprotniške strani proti nam obrnenega očitjanja, da se poklanjamo načelom protestantizma; zato prejdemo mirno k III. delu.

* * *

Odnosaji Tržaških Slovanov.

Med vsemi slovanskimi narodi živečimi pod žezlom mogočne Avstrije, brez dvojbe smo mi Slovenci najbolj

razkosani ter ječimo v sponah raznih tujih narodov fanatičnih za svojo narodnost.

Med vsemi slovenskimi pokrajinami najbolj prepuščeni lastni osodi in tujemu prevladovanju so izvestno tržaški Slovenci namreč: slovenski živelj v tržaškej okolici in mestu.

Po statističnih podatkih živi v Trstu in njegovi okolici do 40.000 Slovanov, malone samih Slovencev. Tržaški mestni in deželni zbor broji 54 poslancev, oziroma svetovalcev. Ti so pa tako razdeljeni, da je 120 tisoč Lahov in Nemcev zastopanih po 48 poslancih, 40.000 Slovanov ima pravico in možnost izbrati si samo šest zastopnikov. Razmerje je gotovo gorostasno in nena ravno, tem bolj, ako pomislimo, da ima trgovska zbornica lasten zbor, v kateri voli lastne odposlanike. Ista zbornica pošilja tudi v državni zbor po dva poslanca, a mesto in okolica tudi dva.

Mestni pravilnik naslanja se na zgodovinsko pravo mesta. Od nekdanj se je tu tako volilo in volilo se bo še tudi v prihodnosti. Ni nikake nade, da bi se spremenil mestni statut ter udesil (priredil) pravim odnošajem in potrebam tukajšnjega prebivalstva različnih narodnostij. Uprav radi tega ni upanja, da bi slovenski poslanci v tržaškej deželni in mestni zbornici kedaj prišli do veljave tem manj, ker laški mestni živelj jako demoralizovalno vpliva na slovenski element ter krepkimi koraki maha na slovenska tla in se utrjuje. Celó onih šest mest ne zastopajo zmerom slovenski poslanci. Italijanska stranka jim še teh ne privoščí, ter jim vsiljuje svoje pristaše.

Začetkoma je v tem delovala jako previdno in oprezno. Skrajno liberalna stranka „Progresso“ se ni drznila v okolici na dan s svojimi kandidati. Pač pa je tajno rovala in podkupovala volilce, da so glasovali za njene ljubljence in poznejše očitne pristaše.

Sovražniki so z lisičjo prekanjenostjo spravili na svojo stran nekatere vplivnejše osebe v posamičnih okrajih. Podkupili so je in obetali jim vse. Naposled so je prekanili. In uprav te ničle — katere so si pomagale do gmotne veljave z žulji poštenega slovenskega okoličana; čestokrat ljudje slovenskega rodu, a preslepljeni po laških obetih — te, da jih zovemo s pravim imenom, odpadnike ali renegate postavili so italijanaši svojimi kandidati ob volitvah ter je toplo priporočali okoličanom.

Preprost večinoma in lehko veren je tržaški okoličan. Potrebo ima mesta, in zaslužka daje mu tudi mestna tuja gospoda. Nesramno pretenje in grozenje Lahov je vplivalo na sicer značajnega okoličana. Domačega bogatina, zajedno štacunarja in čestokrat upnika se je zbal, ko mu je ta zapretil, da mu proda hišo ali ga toži, ako ne voli njega ali onega, ki mu ga nasvetuje bogatec.

Istotako delalo se je in dela se še vedno v mestu, kjer mestna „gospoda“ ali, bolje rečeno, podjetniki del (večinoma slovenski renegati) preté ubogim delalcem, da jim odvzamejo zaslužek, ako ne pritrde njih političnemu mišljenju.

Ta demoralizujoči čin odvajal je našega poštenega okoličana od prave poti in delal ves trud in nastojanje vnetih rodoljubov nevspešno in jalovo. Sovražnik je premeteno vedel vcepiti v slovenska srca trn nezaupnosti do slovenstva, kar je zamorilo že v povojih mnogokako narodno slovensko podjetje v okolici. Mnogo nevrednih sinov porodila je že slovenska zemlja v okolici, kateri, ne da bi koristili svojemu narodu ter ga učili kreposti in značajnosti, odtujili so se mu in ga izdali. Imen tukaj ne bomo navajali, kajti „nomina sunt odiosa“. Slovenski zavedni okoličani jih že dobro poznajo. Vendar pa nam je z žalostjo zabeležiti to okolnost: domača inteligencija se je osobito v prejšnji dobi narodu odtegnila iz katerih-koli vzrokov. In uprav ta okolnost je kriva, da je slovensko, sicer pošteno in krepko ljudstvo v tržaškej okolici še vedno v tmíni in zaostalo za drugimi slovenskimi pokrajinami.

Tržaškej okolici nedostaje torej pred vsem vnetih vodij, omikanih mož, ki bi ljudstvu bili v vzgled. Treba nam je slovenskega naobraženstva.

Že davno se čuti ta potreba; nekdanja „Edinost“ je o njej večkrat pisala, in še dandanes isti list poudarja živo potrebo vnetih, delalnih rodoljubov v okolici; stoprav tedaj bi bilo nadejati se boljših časov za slovenstvo v Trstu. Isti bi narod učili spoznavati njemu lastna prava ter mu predočevali njegovo žalostno sedanje stanje. Vnemali bi ga za slovenska prava ob volitvah, in brez dvojbe bi se iste ne izvrševale takó neugodno, kakor minolo leto.

Ali bi pa bili kaj na boljšem slovenski okoličani, ako bi se jim posrečilo spraviti vsaj onih šest poslancev v mestni in deželni zbor? Letos, po zadnjih volitvah, sedi jih sicer v zbornici pet. Ali, kaj je pač to število proti 49. italijanskim poslaneom?

Kdor proučuje sam razmere v tržaškej okolici in mestu, sprevidi kmalu, da je to število zastopnikov — šest — neznatno in proti navalom, skrajne strastnosti nasprotnih strank do cela nevspešno. V nasprotnem taboru sta na videz dve stranki. Jednej pravijo zmernokonservativna ali „patrijotična“, drugej pa radikalna ali Progressova stranka. Kdor prebira glasila teh strank, opazi kmalu, da med njima ni nobene razlike razun naslednje: v tem ko radikalci očitno rijejo proti vladi, isto javno zaničujejo in tiskovnim in vsakovrstnim drugim potom delajo propagando za „rešitev laških dežel izpod avstrijskega jarma“ — takozvani konservativci ali patrijotje, (večinoma državni uradniki in sploh ljudje, katerim je avstrijska vlada pomagala do kruha in imetja) tirajo neko prisiljeno avstrijsko politiko. Obe stranki se pa vstrajno in dosledno bojita nekega strašila — Slovanov. Kedar gre za pobijanje Slovanov, sta si radikalec in zmerni italijanski liberalec najboljša prijatelja: za roko se primeta in skupno glasujeta in določujeta — uničbo Slovanov.

Kdo se ne spominja lanske seje mestnega zbora, v katerej se je določilo, da se ustanovi v slovenskej okoličanski vasi, v sv. Križu italijanska ljudska šola? Vsi, konservativci in progressovci so zanjo glasovali ter zaničljivo odgovarjali vrlemu slovenskemu poslancu gosp. Nabergoju, ki se je odločno uprl tej nezakonitosti. Dokaz somišljenja obeh strank so nam bile vse seje mestnega zbora, v kojih se navadno jako mlačno in zadržto obravnavajo avstrijske zadeve; če pa gre za proslavo „dell' avita civiltà“ in za uprizorjevanje antidinastiških demonstracij, navadno so iste jako živahne, in galerija ploska in ropoče ter daje pogum boljšim lahonskim Rodomontom, n. pr. Rasković-u, d' Angelu, Luzzattu itd. — Čitaj radikalne liste „L' Indipendente“, „Il Piccolo“ i. dr. in primerjaj je „lojalnim“ časopisom „Mattino“, „Cittadino“, in videl bodeš, kako neznatna razlika je med njih političskimi prepričanji. Tiha voda brege dere. Zadnja dva lista potuhneno in hinavski pišeta, a v nesramnosti in zagrizenem sovraštvu proti Slovanom nadkriljujeta prva. Ako pripomnimo, da za njimi čestokrat prikrevsa še „Fr. Zeitung“ ter z židovsko brezobraznostjo prodaja svojo črno vest zdaj jedni, zdaj drugi stranki, moramo obža-

lovati osodo malega naroda slovenskega, ki ima opravka s takimi političskimi trinogi! O vladni politiki nasproti takim strankam pa molčimo, ker se ji čudijo drugod dovolj.

Kdo pa je bil glavni vzrok tem nenaravnim razmeram? Začetnik in moveus tej kolobociji bil je brez dvojbe bivši namestnik De Pretis. Sam Lah, hotel je z Lahi v miru živeti ter je nameraval ustanoviti domoljubno laško trdno stranko, koja bi polagoma posrebala slovanski živelj ter pustila na Primorskem ali vsaj v Trstu in Istri jeden sam živelj na krmilu, namreč laški živelj. V doseg tega smotra, kateri bi, po njegovih mislih, pomiril primorske dežele, žrtvoval je vse svoje tukajšnje bivanje in snivanje.

Ker pa teorija često v oči bije praksi, ponesrečil se je njegov načrt in smoter. Ne da bi si vzgojil lojalne stranke, pritiral je kritične razmere ad impossibilia. Irredenta je za njegove vlade ostala in okrepila se. Strupenost te opasne kače ukusil je že sam, kajti svedočiti je moral, kako lojalnosti v zobé pljuvajo uprav oni možje, na katere je največ zidal. Rasković, Venezian, d' Angeli, Manroner itd. so možje njegove dobe. (Konec pride).

Moj dobri prijatelj.

Očrk iz ruskega življenja, spisal Roščin.

Nikolaj Antonovič Povaljajev je moj dobri prijatelj; ljubim besedovati s tem umnim in rešiteljnim (odločnim) človekom. Besede zastoj ne vrže: kar je rekel, da je stvoril, stvoril je naveno; kar obeča, na to se položi kot na trdo skalo; nikoli te ne obmane (oslepari). Čislam ga najbolj zato, ker vidim v njem pravega moža, takih pa je dandanes jako malo.

Nikolaj Antonovič pa je takov. To je značaj prém kot sveča, in zato ga spoštuje celó oni, ki ga ne ljubi.

Nekdaj je imel Nikolaj Antonovič ubogo hato (kočo) „na kurjih rožkah“ in dve desetini zemlje. Dandanes ima velikolep dom v selu, z osmimi okni na ulico, a na oknih cvetó kroglo leto prekrasni geraniji vsemožnih barev. Dva sina učita se v gimnaziji, tretji pa se začinja učiti azbuke in črez dve leti pojde za staršima bratoma, „jesli na to budet volja božja,“ govori otec. Žena mojega prijatelja, kakor vidno, veri (veruje, zaupa) v svojega moža kot v sveto pisanje in lahko služi v primer vsakej materi in gospodinjji. Mož jo zeló ljubi, kajti on jo je takorekoč odgojil. Pedagogične sposobnosti Nikolaja Antonoviča in dota žene — to je sezidalo ta najlepši dom v selu in pridobilo Nikolaju Antonoviču dvesto desetín zemlje in poln hlev prekrasne živine.

Po smrti otca ostal je Nikolaj Antonovič „odin kak palec na svētě“. Razun omenjene hate na kurjih rožkah in dveh desetín zemlje ni imel „ni kola ni klina“. Živel je dovolj veselo življenje; hodil je na delo to (sedaj) k

jednemu to (sedaj) k drugemu pomeščiku, rabotal je za tri, no kedar je dobival v roke svojo mezdo, odpravljaj se je v selski kabák (krčmo), in tam so se zasluženi rublji skoro utopili v obilnej vodki. Nikolaj Antonovič ni bil pijanec po poklicu; pil je od dolgega časa in napajal druge. Selski svečenik o. Vladimirski je Nikolaja Antonoviča jako ljubil in zato žalél (obžaloval), prosil ga je večkrat, naj „brosi vodku“; no mladi mužik mu je stereotipno odvečál (odgovarjal): „Kogdà u menjà budet ženà i dèti, brošu, ej Bogu, brošu.“

In tako se je zgodilo.

V bližnjem selu živel je bogat „kosnik“, to je mužik, ki je prodajal pripeljane iz Avstrije kose po vsej Rusiji in si s tem pridobil lepo premoženje. Trgovlja z avstrijskimi kosami sploh prinaša lep dobiček; nje začetek pred dobrimi sto leti, nje nepretrgano procvetanje in sposob te trgovlje opišem drugopot, ako se nekaterim „domoljubom“ ne posreči zadušiti list, ki mi dobrohotno prepušča svoje predale.

Omenjeni kosnik imel je tri hčere; o njih prekrasnih kočestvih (lastnostih) je bolj ali manj znala vsa okolica. Dve ste se omožili, in otec jima je dal po 500 rubljev dote, vsakej jednega konja, kravo, dve ovci in praščika in seveda celo kopico vrhnje in nižnje obleke. Njiju ženina bila sta sama precej imovita in zato sta imela pravico iskati bogatih nevest. 500 rubljev res niso taki denarji, da bi človek za-nje prodal svoje domoljubje in

poštenost, no videti jih kot ukrasiteljni prilog svoje bodoče žene je vendar ruskemu mužiku dovolj prijetno. No jedva sta so oženila naša dva mužička, pa sta uznala vse sladosti tega življenja: njiju ženi bili ste trmasti, jezični in napuhnjeni; pri vsakem udobnem (primernem) in neudobnem slučaju očitali ste svojima možema, da bi ona bez njiju hodila gola kot dva sokola. da one dve držite ves dom in vse gospodinjstvo na svojih plečih, in da njiju ni, to „pošlo bi vse prahom“. V domu imeli ste prvo in poslednjo besedo; ukazovali sti možema, kedaj govoriti, kedaj molčati, kedaj vstajati, kedaj leči, kedaj in kako moliti, kako in kaj pisati ali čitati, z jedno besedo, bili ste pravi pravcati primer novodobnega domoljuba in kristalizovanega domačega samodržavja. Ker so bila možema usta zataknela po teh samodržavnih ženskih, delali so razposajeni otroci, kar so hoteli; dobro znajoč, da je vsa oblast sosredotočena v rokah mater, prilizovali so se njima, otca pa znati niso hoteli. Vse v domu je šlo torej narobe, in le neutrujena pridnost in poštenost zagnanih in zamučenih môž spasala je gospodinjstvo od vernega propada.

V domu premožnega kupca ostala je še tretja hči, tako zelje, da se Bog usmili. Ni jedno dekle v celem selu ni bilo zavarovano od nje jezika; na shode deklet je hodila vselej in povsod je imela prvo besedo, kar jej je bilo tem lažje, ker so bili mnogi mužiki v zavisnosti od premožnega kosnika. Poleg vseh nedostatkov duševnih imela je Vera Isidorovna še tega, da je preskočila že na ono stran prve četrti veka svoje žizni. Ta nedostatek je ona čedalje bolj in bolj čutila, in to je delalo, da je bila še zlejša in razdražiteljnejša. Ženska s 25. leti na hrbtu — komu more biti ona nevesta v mužickem stanu? Ako se kak vdovec ne usmili, ostane vse svoje življenje na plečih svoje obitelji. Ruskemu dekletu je ravno tako potrebno omožiti se do svojega 18. leta, ko domoljubnemu slovenskemu jeziku kandidovati v deželni zbor, takoj ko si more reči: „schier 30 Jahre bin ich alt.“ — Kakor strela iz jasnega neba, raznesla se je torej po selu novost, da je Vera Isidorovna nevesta, in da se zanjo ne svata nihče drugi, ko „pijani Nikolaj Antonovič“. Da ni Vera Isidorovna dospela do tistega časa, ko je bila dobra le še za kakega vdovca, prognali bi pogumnega svata z vsemi psi od doma. Tako pa so roditelji mislili: naj bo kakoršen hoče, vendar je boljši kot nič, nevesta pa je vrgla na videz vso svojo prevzetnost črez plot, tem bolj, ker je bila popolnoma uverjena, da bode, na podoben svojih sestic, vila vrvi iz svojega soproga. Nikolaj Antonovič pa si je postavil zadačo, zlomiti zoperno prirodo svoje bodoče žene, da-si je dobro razumel, da bode to težko. Otec je dal svojej hčeri ravno tako doto kot prejšnjima dvema: 500 rubljev denarja, prekrasnega konja, kravo, dve ovci in prešička. No ko sta se novozakonska peljala iz lepega doma v hato na kurjih nožkah, na kraju sosedne derevnje, dobrih pet vrst od sela, kjer je živel

tast, podobno je bilo lice nevestino bolj na lice grešnika, kateremu so na izpovedi prepovedali čitati liberalne liste, ki pišo „v zapeljivo-lepej obliki“, nego-li na obraz srečne neveste. Začevši s prvega dne, „pilatila“ je mlada žena svojega „brezhlačnega moža“, da je pijanec in berač, da gospodinja je ona, on pa nje rab in da naj nikoli ne pozabi, da jej on „ne para“. Nikolaj Antonovič je molčal kot ubit; izvestno pa je, da hudobnemu človeku ne preseda nobena reč tako, kakor kegar vidi, da se nanj ne ozirajo. To je nevolja lovca, ko vidi, da mimo strelja. Črez nekaj mesecev takega srečnega soprošeskega življenja prepričal se je Nikolaj Antonovič, da je treba od molčanja preiti k delu.

Otelila se je krava, katero je Veri Isidorovni otec dal za doto. Ruske krave imajo čudno navado, da se telé vselej po zimi, kajti v topli letni čas rajši hodijo v vselej družbi vseh vaških četveronogih živalij po žirnih pašnikih občinskih od ranega jutra do pozdnega večera. V svojem milosrdju mužik jemlje v silni mraz telička k sebi v toplo hato, da bi ne smrznil v pletenem hlevu.

V jeden prekrasen dan, ob času silnih mrazov, sedela je Vera Isidorovna za pečjo in šila srajčice svojemu bodočemu sinu, mož pa je sedel nasproti njej in gledal na telička ter računil, koliko vzame za kožo, koliko za meso, katero hoče sam raznesti na prodaj po derevnji in koliko več mleka bode dajala krava, kedar telička več ne bo; teliček pa je igrivo skakal to na jedno, to na drugo stran.

„Teliček! ne skači!“ reče hladnokrvno, no odločno Nikolaj Antonovič.

„Eh, durak, teleta uči, rajši bi se sam kaj naučil,“ zakriči Vera Isidorovna.

Teliček zopet poskoči. „Teliček! ne skači!“ reče Nikolaj Antonovič bolj osorno in glasno; „ne skači, sicer ti bo žal“.

„Molči, durak; ali bezumna skotina (goved) ve, da skače! Tele je samo desetkrat umnej, nego ti.“ Mož molči kot mogila.

Teliček zopet poskoči, a Nikolaj Antonovič reče grozno: „Dvakrat sem ti rekel, teliček, da ne skači, da ti bode žal. No, ne hočeš slušati svojega gospodarja. Sam si pripiši.“ Pri tem vzame Nikolaj Antonovič nož in na mestu zakolje telička.

Žena, videvši ta prizor, osatanéla je. „Ah ti azijat prokljatij! Ah ti Nemec nekreščeni! sukin ti sin! Zarezal mojega telenka! Zarezal nedolžno žival. Ah, da bi ti ne bilo ne dna ne pokrova, razbojnik ti étakoj, muhamed ti krovožadnij!“ kričala je žena, in potok lepih besed in dišečih izrazov sipal se je, da bi človek skoro mislil, da je Vera Isidorovna hodila v šolo tam nekje pri kranjskih pedagogih slovenskega naroda, izdateljih slavnega „Klepetca“.

„Mož pa je molčal kot ubit in deval iz kože tele. Črez nekaj ur bilo je meso in koža prodana za dobre tri

rublje, drob pa je Nikolaj Antonovič ostavil ženi in sebi na obed. Dolgo razposajena žena ni mogla pozabiti teleta „svojèj koróvi“; no jedva se se pokazali prvi priznaki, da se je primirila z njega pečaljno (žalostno smrtjo, zjavil jej je mož, da se misli peljati v sosednje mesto, češ, da ima tam opraviti. „Stupaj žratj vodku!“ — s temi besedami spremila ga je soproga, znala si je pa dobro, da Nikolaj Antonovič z dne svatbe v ustih ni imel ni kaplje vodke ne. Znajoč, da je nedolžen, molčal je mož, oblekel kožuh in se odpeljal v mesto. K večeru se je vrnil, in ko je žena pribežala na prag hate, videla je, da je v sanéh zaprežen star, šršav konj, ki je noge tako počasi in globokomišljeno prestavljal, kakor da nosi v glavi mnogoobetajočo idejo o narodnik kurijah. S strašno rognjo (posmehom) zaloputnila je žena dver in pospešila

v hato. Ko pride mož, dá jej zvezek bublikov (majhenih prest) z nežnimi besedami: „Véročka, ja tebe bublikov kupil.“ No „Véročka“ izpuli mu bublike iz roke in vrže mu jih v obraz: „Ná tebe bubliki! Podlec, konjã prodal!“ in solze brezsilne zlobe pokatile so se jej kot toča po licu. Nikolaj Antonovič pobere bublike in hladnokrvno reče: „Vera! k čemu je nama tako drag konj? Midva sva bedna, bodo otroci, treba je zbirati premoženje. Vidiš, prodal sem konja za 100 rubljev, tega-le pa sem kupil za tri rublje, in nama je tak konj popolnoma zadosti.“ Vera Isidorovna je prodolžala rogati se skvoz solze, dokler ni popolnoma okripla in razkašljala se. Nikolaj Antonovič pa je bil prepričan, da je povedal vse, kar je bilo treba, sedel je na klop in molče hrustal bublike in molčal.

(Konec pride.)

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Vodovod Ljubljanski so koncem junija t. l. slovesno otvorili. Napravil se je po načrtu inženerja gosp. Osk. Smerekarja; voda se je napeljala s polja Ljubljanskega. Vodo dviga v Klečah parni stroj 40 metrov globoko izpod površja. Voda je izvrstna, trda. Pomočki so se rabili od kranjske in avstrijske obrtnije, samo za silo od tuje. Vodovodni odsek je v 64. (zadnji seji) sklenil predlagati mestnemu zboru: „Na poslopju vodovoda vzida se marmorna plošča, na kateri se zabeleži, da je bil provzročitelj vodovoda g. mestni odbornik Ivan Hribar, da se je delo izvršilo pod županstvom g. Petra Grassellijskega, in da je načrte napravil g. inženjer Oskar Smerekar. V tem zmislu je mestni odbor tudi še posebe imenovanim trem gospodom izrekel svojo zahvalo. Prvak vsemu delu bil je načelnik vodovodnemu odseku gospod Ivan Hribar, kateri je od prvega do zadnjega delo neumorno pospeševal. Župan Grasselli želi v slavnostni seji, da se za izredno delo napravi trajen spomin in zato rešuje, da se imenuje načelnik in stvaritelj vodovoda g. mestni odbornik Ivan Hribar častnim meščanom Ljubljanskega stolnega mesta. Zbor je temu nasvetu jednoglasno z živiočki pritrdil. Ljubljana je mnogo pridobila na svoji vrednosti kot mesto z novim vodovodom; zato so rodoljubi z radostjo pozdravili imenovanje gosp. Ivana Hribarja častnim meščanom Ljubljanskim. G. Hribar ima ali bo imel tudi druge zasluge za Ljubljano, ker njegova tendencija meri očitno na to, da bi se Ljubljana tudi po zunanosti povzdignila v glavno mesto Slovencev.

Občni zbor „Matice Slovenske“ je bil letos 25. jun.; udeležilo se ga je nad 50 društvenikov. G. kanonik prof. Marn, predsednik „Slovenske Matice“ je poudarjal, da „Matica“ zaradi lepe zloge, ki vlada v njenem odboru, napreduje vsestranski, napreduje v knjigah, v udih, številu katerih se je pomnožilo zadnjih treh let za 413, takó da je znašalo 1889. l. že 1909, in da se bodo letos društvene knjige tiskale v 2200 izvodih; napreduje pa tudi v javni veljavi in to zlasti zaradi vedno večje pridnosti svojih poverjenikov. Društveni računi, katere zgledno vodi g. viši davčni nadzornik Robič, kažejo, da je imela „Matica“ 1889. l. 7551 gld. 22½ kr. stroškov

in 51.908 gld. 53 kr. skupnega premoženja. — Jurčič-Tomšičeva ustanova za literarne namene znaša 2629 gld. 20 kr. in se je zadnje leto pomnožila za 115 gld. 50 kr. — Glavnica za dr. E. H. Costin spomenik znaša 1252 gld. 21 kr. — G. tajnik E. Lah je prečital obširno in vestno sestavljeno poročilo o društvenem delovanju. Iz njega je razvidno, da izdá letos „Matica“ svoj navadni „Letopis“ (urednik prof. Bartel); II. del dr. Lampetovega „Dušeslovja“ in Vodnikove prozajične spise, katere je zbral in za natisek priredil g. direktor Wiesthaler. Kot založno knjigo je izdala letos „Matica“ dr. Kosovo „Vzgojeslovje“. — Na razpisano nagrado iz Jurčič-Tomšičeve ustanove je dobila „Matica“ rokopis, ki utegne iziti prilično kot VI. zvezek „Zabavne knjižice“. „Matica“ objavlja v svojem „Letopisu“ društveno knjižnico, razvrščeno po jezikih. V prešlih letih izgotovljeni sta bili poročila o slovenskih in hrvaških jezikih v 3 nadaljevanjih. Letos pridejo na vrsto srbske in bolgarske knjige, ki se bodo tiskale vsled odborovega sklepa v latinici. Ta sklep se nam ne zdi umesten; naslovi knjig naj se tiskajo v izvirnikih; to je običajno povsod, in, ako se hoče storiti kaj odveč, naj se dostavi prepis istih naslovov v latinici. Slovenci itak nimajo prilike čitati v cirilici; takó bi s pomočjo transkripcije vadili se vsaj take malenkosti čitati. Literarno društvo, kakoršno je „Slov. Matica“, kateri zajedno nasvetujejo izdajati znanstven časopis, ima najmanj povoda ogibati se pisanja naslovov knjig po izvirnikih, naj si dostajajo ti sankrišćine ali pa slavnjanščine, azbuka katere je še vedno jako skromna nasproti alfabetu drugih jezikov. Mi torej jako obžalujemo, da jo je drugače ukrenil slavni odbor v tem pogledu. — Prirastek knjižnici zadnjega leta znaša 243 knjig, zvezkov, časopisov in zemljevidov; 67 po darilih, 176 po zameni od društev, s katerimi je „Matica“ v književni zvezi. Gledé jezika 106 ruskih, 7 srbskih, 3 bolgarske, 43 čeških, 31 hrvatskih, 44 slovenskih itd. — Društveni dohodki so se zboljšali že toliko, da je možno za knjige vsako leto v proračun 4000 gld. jemati ter da društvo lahko izdá tudi kako drugo knjigo kot založno. Proračun za bodoče leto kaže nad 500 gld. prebitka. — V odbor so bili na novo dobo 4 let izvoljeni: gg. dr. H. Dolenc, Janko Kersnik, dr. Fr. Lampe, Jos. Marn,

dr. Jos. Poklukar, dr. J. Šust, dr. J. Tavčar, Ivan Tomšič, Anton Koblar (nov). dr. Jos. Sernek. Kakó se je odbor konstitoval, naznanili smo v 12. šte. „Slov. Sveta.“

Družba sv. Mohorja šteje sedaj okolu 50.000 udov, ali s tem ni še dokazano, da je družba razširjena že dovolj. Kajti naročajo se najbolj tam, kjer je narod že probujen. Mnogi kraji so pa še zelo zanemarjeni: beneški, ogerski Slovenci, Zagorjani v Hrvaški, ki so tudi bolj Slovenci, kot Hrvati, so malone pozabljeni. Malo število Mohorjanov je tudi tik nemške meje na Štajerskem in Koroškem. V takih krajih naj bi rodoljubi žrtvovali nekaj goldinarjev, da bi se knjige zastonj pošiljale v take kraje. Ko se ljudje privadijo čitanju, bodo potem sami plačevali letni goldinar. Družba sv. Mohorja je kupila prostor za novo zidanje za 24.000 gld., ker je stara družbina hiša za tiskarno in drugo že pretesna. Za to pa ima denarja na razpolaganje samo iz rezervnega fonda, a ta je premajhen za pokritje novih stroškov. Zategadel bi bilo želeli, da bi se več rodoljubov vpisalo v vrsto dosmrtnih udov, katerih vsak plača 15 gld. za celo življenje. „Mohorjan“ je izrazil po slovenskih listih željo, da bi Bog poslal družbi tudi več dobrotnikov, kakoršen je bil pokojni prof. Debelak, ki jej je volil lepo vsoto svojega imetja. S takimi volili bi koristili družbi in celemu narodu.

Kren Emilija, odlična slovenska učiteljica, v Gorici je umrla za sušico. Pridobila si je zasluge s tem, da je prva začela poučevati na slovenskem otroškem vrtu, potem pa poučevala druge učiteljice, da bi se sposobile za vrtnarice. Sestavila je tudi veči rokopis v slovenskem jeziku. „O slovenskem otroškem vrtnarstvu“, ki ga morda kdo založi in dá v natis.

„**Adrija**“, pevsko društvo v Barkovljah, kateremu dela Tržaški magistrat največje zapreke, je vendar doseglo, da je smelo izvršiti namerjano veselico, in to s sijajnim uspehom. Društvo dela vso čast okoličanom tržaškim; v njem veje pravi duh, in predsedništvo, kakor pevovodja zgledno spolnjujeta svojo dolžnost. Da je Tržaško namestništvo razverjavilo prepoved navedene veselice od strani magistratove, je storilo jedino to, kar veli zakon; ali, kakor pristavlja „Edinost“, je ta razveljava načelne važnosti gledé na bodočnost in pa gledé na druga društva tržaških Slovencev. Saj ko bi bila obveljala magistratu jedna, skušal bi bil zaprečiti vsako nadaljnje gibanje slovenskih društev tržaške okolice v obče.

Na c. kr. gimnaziji v Trstu je bilo l. 1889/90. vseh dijakov 438, med njimi 138 Nemcev, 164 Italijanov, 86 Slovencev, 19 Hrvatov in Srbov, 25 Grkov itd. V programu je prof. Moserja razprava: „Der Karst in naturwissenschaftlicher Hinsicht.“

Jernej Križaj, župnik pri sv. Antonu poleg Kopra, znan kot slovenski pisatelj pod imenom „Severjev“, je umrl 19. junija. Če se ne motimo je on tisti, ki je krasno prevedel nekaj del iz italijanščine na slovenščino. Blag mu spomin!

Sv. Cirila in Metoda prelepo sliko dobi stranski oltar župne cerkve v Cerkljah na Gorenjskem. Izgotovil jo je slovenski umetnik g. Jurij Šubic v Parizu po naročilu g. Ivana Hribarja.

Družbi sv. Cirila in Metoda so poslale velik zaboj slovenskih knjig raznovrstne vsebine blagorodne gospé: Tereza Svetec, Egida Orožen, Milivoja Vončina, Nežika Lenček, gospica Z. Podkrajšekova ter služabnici Ana Okrogar in Ana Mersel. Čast rodoljubkam!

C. kr. gimnazija v Celovcu je štela letos 391 dijakov, med temi 59 Slovencev 331 Nemcev. Po naredbah naučnega ministerstva je za slovenščino določenih 6 tečajev, namreč 2 pripravljalna tečaja za Nemce, 4 tečaji za Slovence. Učni jezik v prvih je nemški, v ostalih 4 pa slovenski.

Sv. Cirilu in Metodu na čast so zažgali letos Slovenci mnogo kresov, pred vsem na Koroškem, Štajarskem in Kranjskem. Po gorah okolu Celovca bilo jih je videti blizu 30, okolu Beljaka nad 60. Največ in jako lepih je bilo v Rožni, potem Zilski in Kanalski dolini. Na mnogih krajih je bilo tudi streljanje iz topičev. Na Kranjskem so se videli kresovi na hribih sv. Lamberta, kjer je bila tudi cerkvena slavnost. Kresi so goreli na Vrhniki, na Zaplani in v Naklem. V Podjurski dolini na Koroškem je bliščalo nad sto kresov; sosebno so se odlikovali Peca, Vršelska gora, mali in veliki Obir itd. V Gradcu se je zbralo okolu 300 slovenskih dijakov, da bi praznovali praznik svetih slovanskih blagovestnikov. Pri sv. Jakobu in v Rojanu pri Trstu so šolski otroci posebno lepo praznovali dan sv. Cirila in Metoda. Rodoljubi so tukaj starišem, kakor otrokom, pojasnjevali pomen svetih blagovestnikov za Slovane in Slovence posebe. Takó se narod slovenski vedno bolj obuja, da razumeva praznik onih slovanskih apostolov, kateri so Slovence pred 1000 leti odlikovali s tem, da so slovenski jezik uvedli v bogosluženje.

b) Ostali slovanski svet.

Deželnozborske volitve na Moravskem so pokazale slabe vspehe za veliko večino Čehoslovanov. Na kmetih so si priborili od 31 mandatov samo najmanj. V mestih so izgubili dva mandata, ker na treh krajih so vzeli poprejšnje češke mandate Nemci, a le na enem kraju so dobili Čehi zato nov sedež. Med izvoljenimi poslanci na kmetih jih spada nekaj k novi bolj slovanski stranki. Staročeska stranka je pokazala svojo onemoglost. O vzrokih propada se mnogo govori; nemška liberalna stranka, ki bo imela sama 51 sedežev v deželnem zboru, zatrjuje, da njene nove pridobitve so odločili Židje. Pa naj se jim staročeska stranka zahvali za uslugo, da tolikokrat božka Židovstvo. „Politik“ ima vsekakor velike zasluge za židovstvo.

Stoletnica v Šabcu. „Bosanska Vila“ piše o tam: Na Trojični dan t. l. je bila proslavljena v Šabcu v Srbiji stoletnica dne rojstva pokojnega Jevrema Obrenovića, pradedu sedanjega srbskega mladega kralja Aleksandra. Na svetkovini je bil i mladi kralj i njegov oče. Za spomin tega praznika so se napravile spomenice, v velikosti srebrnega gold. Na jedni strani je slika gospodarja Jevrema, a okolu nadpis: „Помен стогодушнице господина Еврема Т. Обреновића у Шапцу 1890“. Na drugi strani je knez Mihajlo na konju, a okolu njega nadpis: „Духовни патрон „Кола Јахача Къзз Михаяло“, основано у Шапцу 1886, године“. „Bos. Vila“ pristavlja: „Žal nam je da ne moremo obširnije popisati te velike svetkovine, ker nam ni nikdo sporočil, a srbskih novin ne dobivamo. Vzrok poslednjemu mora biti poseben, da niti jeden srbski list ne zahaja uredništvu takega srbskega lista v Sarajevo. Znano je, da je vhod v Cislitavijo v obče prepovedan mnogim srbskim novinarom.“

Novi člani češke akademije. 19 ali tretjina že imenovanih členov je imenovala sama nove člene. Izvoljeni so: V prvem oddelku (filozofije, zgodovine itd.) dr. Jos. Durdík, prof. na češki univerzi v Pragi; dr. Ant. Gindely,

prof. na nemški univ. v Pragi; dr. H. Jireček, dr. Jurij Prazák, prof. na češki univ.; dr. Fr. Laurin, prof. na univ. na Dunaju; dr. Jar. Čelakovský, prof. na češki univ. v Pragi; — v drugem oddelku (prirodoslovje, matematika): Jos. Šolin, prof. na češki tehniki v Pragi; dr. Ot. Feistmantl, prof. na češ. tehniki; dr. Aug. Seydler, prof. na češ. univ. oba v Pragi; dr. Ed. Albert, prof. na univ. na Dunaju; dr. Boh. Eiselt, prof. na češki univ. in dr. Vlad. Tomsa, prof. na češ. univ. v Pragi; — v tretjem oddelku (jezikoslovje): V. Tieftrunk, vodja gimn.; Martin Hattala, prof. na češ. univ.; Fr. Kott, prof. gimn.; Anton Truhlar, prof. gim. in Ant. Rybička, dvorski tajnik; v četrtem oddelku (lepe umetnosti): Svatopluk Čech, Alojzij Jirásek, dr. Fr. Jeřábek, pisatelji; Jos. Mocker, stavbar, Jul. Mařák, slikar in K. Bendl, skladatelj.

Bosanski Židje. Takoj po okupaciji so se začeli naseljevati Židje iz Avstrije in od drugod v Bosno in Hercegovino, kar dokazuje samo po sebi, da so bila tu tla za njih spekulacije. „České Zájmy“, izboren, v slovanskem duhu uređovan list, ki energično postopa proti Židom, so objavili poseben članek „Bosenští Židé“ ter trdijo, da v mestih Bosansko hercegovinskih živi razmerno več Židov, nego v mestih čeških, s tem življenjem obdarjenih. Govori pa dopisnik sosebno o Sarajevu. Židje tega mesta, kakor i ostali Židje bosanski spadajo v dve vrsti; prve vrste so vsi Židje kateri so bili izgnani v polovici 15. stoletja pod vladno Ferdinanda Aragonskega in Izabele Kastilske s Španjskega, in kateri so se naselili na poluostrovo Balkanskem, kjer jim je dal narod ime Španjolv. Ti Židje so bogati, celó milijonarji so med njimi. Znani žid Barneš bil je španjolski Žid. — Glavna in največa trgovina (bazar) z orientalskim blagom je v rokah Židov in Mohamedanov. Kristijani, če tudi številniši, so ubožniši ter živé kot rokodelci od dela svojih rok. K drugi vrsti spadajo Židje, ki so po okupaciji prodrli, sosebno z Ogerskega. Prišli so kot nemaniči, pričeli odpirati gostilnice in štacune, a sedaj imajo na istih mestih že hotele, in veliko-trgovino! Od kod so obogateli? Od kristijanov, dosedših za okupacije in od številne posadke avstrijske. Ti Židje so še zvitejši, odlikujoč se po večji rafinovanosti, nego španjolski Židje. Sedaj je vsa trgovina v rokah Židov. Oni se znajo bližati visokim ošebam ter se jim usiljujejo toliko časa, dokler jih ne pridobé za svoje nakane. Mi še pristavljamo, da bosanski Židje postajajo ravno takó ovađuhi in izdajalci slovanskega prebivalstva, kakor drugod; Židje pišejo in bodo pisali tudi odtod v zmislu take politike, kakoršna ugaja židovski spekulaciji. In zato je nesreča tudi za slovansko prebivalstvo Bosne in Hercegovine, da se tam množi in bogati židovski živelj.

Na Šlezkem so na kmetih izmed devet mandatov priborili si šest teh Čehi in Poljaki. Tu so bili oboji zložni. Vsled tega dobé enega odbornika v deželnem odboru. V Šleziji so volitve dokazale, da je večina dežele slovanska; torej ne bodo mogli z lehka trditi več, kakor da bi bila ta dežela že popolnoma nemška, in še manj bodo mogli zabraniti, da bi slovanski živelj ne zahteval tudi tu svojih prav.

Slavjanski kongres. O tem kongresu pišejo še vedno razne slovanske novine, in Slovanom sovražni listi zabeležujejo te pojave nadalje. No, madjarski in nemški listi že menijo, da so dosegli svoj namen: da so vstrašili Slovane tudi gledé na to skupno namero. „Slovenské Pohľady“, izborni slovaški leposlovni list navaja odstavek iz spisov slavnega Slovaka Štura ter sklepa, da je bilo že leta 1845 po Jungmannu in Šturu (1851) rešeno

vprašanje o vseslovanskem jeziku, in o azbuki, torej o vprašanjih, ki bi se imela razpravljati na nameravanem kongresu l. 1890 ali 1891; sedaj da je treba samo potrebna praktična organizacija za praktično delovanje, torej skrbeti za knjige in za učenje. *Вопросъ въпросъ!* „Odesko-levovski nasvet, završujejo „Sl. Pohľady“ svoje opomnje, ni brezpredmeten v vprašanju cirilice za zapadne Slavjane, no to ne reši na kongresu učenih ljudij, temveč vsled političskih dogodkov bodočnosti mi, sedaj živeči, izvršujemo ulogo, katera pripada že nam.“ Ta opomin je na pravem mestu, ker, žal, jalovo ga izpolnjujejo zapadni Slavjani.

Lužiški Srbi imajo že 43 let svojo Matico. Na hlovnu zhromadžirnu (občni zbor) „Mačicy Serbskeje“ se je sešlo letos 76 členov in gostov. Predsednik kanonik župnik Hórnik pozdravi zbor, izrazujoč radost, da je poslala tudi Deljna Lužica „črjodku“ svojih zastupjerow (zastopnikov). Odbor je vspešno deloval v mnogih sejah. Med drugimi sta se izdala lani dva zvezka družbenega organa „Časopisa Mačicy Serbskeje“. Na povest o bitvi pod Budyšinom razpisana nagrada se je prisodila nadučitelju Wjeli; ta knjižka izide na zimo. Zadnjega leta je pristopilo lepo število novih členov. Umrli je redni člen dr. Křesćijan Bohu v ě r P f u l. Predsednik poudarja, kake velike zasluge ima pokojni častni člen za Matico in za ves lužiškosrbski narod. Velik del vsote, ki se je dobila za prodajo njegovih knjig, odločil je Pful za Matičin dom. Matica je imela lani 2656 marek dohodkov, 2619 mk. pa stroškov. Imetja ima Matica 2150 mk., zaklada za nov lasten dom pa 9417 mk. Matica je dobila od raznih društev, s katerimi je v zvezi, lani 87 knjig, 46 pa podarjenih. Vseh knjig ima sedaj 7425. Stari Matičin dom je imel 2216 mk. dohodkov, 1511 mk. pa izdajil. Opomnilo se je, Dolnjolužiški Srbi kupujejo radi knjige, le da se jim morajo nositi na dom. Župnik Imiš je sporočil, da srbski poslanci so v zboru razkrili stanje naroda, kateremu nedostaje učiteljev; ministerstvo se je nato samo preverilo o tem; vsled tega se sprejme v učiteljsko semenišče več Srbov in bo tako pomagano narodu. Naposled so se člani izrazili v zmislu, da bi se godilo dobro Gornjim in Dolnjim Srbom, da bi bili vedno v tesni zvezi „mjez Budyšinom a Borkawami“. Zbor se je zaključil s pesmijo: „Hišće Serbstwo njezbuhjene“. Tolažilno je, da narodič lužiških Srbov, kljubu silno neugodnemu položenu, dobiva iz sebe moč in pogum, ne da bi obupaval; on je zgled ostalim malim narodom slavjanskim. Kakor bučelice delujejo marljivo pojedini rodoljubi, zbirajo se med seboj, poštevajo vsako moč, dà, vsako mladiko, prezirajo razlike, celó verske razlike katolicizma in protestantizma ter so v težnjah za narodno oživiljenje in okrepljenje v največi složnosti. Učimo se od njih, Slovenci, Hrvati, Srbi in v obče ostali Slavjani!

Angleško mnenje o narodni poeziji slavjanski „Slov. Pohľady“, št. 6. t. l., imajo pod tem zaglavjem naslednji odstavek. Wratislav je izdal angleški prevod narodnih povestij slavjanskih. (Sixty folk tales from exclusively slavonie sources. Translated with brief introductions and notes by A. H. Wratislav. V časopisu „Academy“ je W. R. Morfill, profesor slavjanskih jezikov na Oxfordskem vseučilišču, napisal o zborniku Wratislava: „Niti jeden evropski narod nima takó obširne narodne poezije, kakor Slavjani. Knjiga Wratislava začena s češkimi povestimi, no te niso tako zanimive, kakor ruske. Češke so vzete iz zbornikov Karola S. Erbena in Božene

Nemcove, katera je znatno spremenila izvorni tekst narodnih tvoreb. Davnejši angleški i-dajatelj Naake („Slavonie fairy tales“) in profesor A. Chodzko („Contes des paysans et des patres slaves“) sta se strože držala Erbena, zato imajo nju prekladi večji pomen. Wratislav v svojem razlaganju primerja jedno z moravskih povestij z nemško, vzeto iz zbornika Grimma, in izvaja, da so Nemci mnogo prejemale od Slavjanov, kljubu temu, da drže svojo kulturo za znatno višo. Chodzko takisto trdi, da Nemci so si zposojevali od Slavjanov pri vsem tem, da povesti obeh teh plemen imajo isti pramen — arijski. Pramen ta je vidno i v narodni poeziji Madjarov, kateri ne pripadajo k arijski rasi, ampak so podmadjarili podjarmljena slavjanska plemena na toliko, da najboljši njih poet iz Petroviča je postal Petőfi.“ Slovake imenuje Wratislaw Slovene, no Morfill ga popravlja in pravi, da se imenujejo Slovaki. Wratislaw, močen po svojih virih, je krivo razdelil jugoslovjanska narečja, Morfill popravlja napako, potem završuje svojo razpravo: „Zbornik Wratislaw, seznanjajoč Evropo z narodno poezijo velikega slavjanskega plemena, je popolnoma vreden zanimanja zapadne inteligencije.“

Vseučilišče za Jugoslovane. O priliki opomnje o letošnjem občnem zboru „Pro Patria“ odgovarja „Obzor“ v posebnem članku, da Italijani zahtevajo vseučilišče v Inomostu, in nasvetuje, da naj se isto vseučilišče preostroji; ako še ne zadoščuje potrebam italijanskih podanikov v Avstriji. Veliko potrebnije je, da postane hrvaško vseučilišče velika šola za avstrijske Jugoslovane, kakor so se nadejali tega ob ustanovitvi Zagrebškega vseučilišča, kar pa se ni zgodilo. Vzroki so različni, in sedaj to vseučilišče, rekli bi, ni drugo, kakor „neki viši gimnazijski zavod, kojemu je od mladiča, koji izlaze iz gimnazija s ove strane Velebita, napraviti potrebite činovnike.“ Nasvetuje, naj bi občine na Kranjskem, v Istri, Dalmaciji itd. uvrstile v svoj proračun vsako leto kako vsoto za štipendije mladeničem, ki obiskujejo vseučilišče. Nadeja se, da deželni zbori v Zadru, Ljubljani itd. povzdignejo svoj glas v ta namen. Treba je siliti na to, da se sedanje razmere uredé takó, da bo možno mladeničem slovanskim iz Dalmacije, slovanskih dežel itd. obiskovati hrvaško vseučilišče. (Glej „obzor“, uvodni članek od 5. julija t. l.).

KNJIŽEVNOST.

Iskrice. Zbirka pesmij in povestij. Spisal in slovenske mladini poklonil Janko Jeban, učitelj v Avberu pri Sežani. II. zvezek. Cena 15 kr., po pošti 17 kr. V Ljubljani. Založil in tiskal Rudolf Milic 1890. Nova knjižica marljivega pisatelja gotovo dobro dojde šolski nežni mladini.

„*Opančar i opančarija*“. Spisal Ferdo Hefele, učitelj više pučke škole v Sisku. Dobiva se po 30 kr., vezano po 50 kr. v knjigarni Dioničke tiskare v Zagrebu. To delce obseza gradivo za obrtno nazivoslovje (terminologijo), torej nazivlje in opis opančarskega rokodelstva, orodja, pomočkov in gotove robe; nadalje povest „Napredni opančar“, pregled mojstrov po Hrvaški in Slavoniji in slovar. Knjiga je lepo pisana in ima veliko narodnih imen. Priporočamo to knjižico tudi Slovencem, seosebno obrtnikom in onim, ki potrebujejo kot novinarji ali pisatelji besed za obrtne predmete, pa jih včasih okorno knjejo sami ali po nemških sestavah prevajajo

kar naravnost, ne pomislivši, da Slavjan ima moč in krasoto v svojih številnih in označevalnih sufiksih.

Novy zakon. Do hornjoserbsčiny po rjedzé vulgaty přeložístaj Jurij Lusčanski a Michaš Hórnik. Budyšin (Bautzen.) 1890.

Václav, Beneš-Třebízský. Oraz životopisný od Josefa Brauna. V Praze. F. Topič 1890. Na 200 straneh je označen tu velepriljubljeni češki pisatelj, dela katrega so med češkim narodom, razširjena bolj, nego vsakega češkega književnika. Ker je životopis objektivno pisan in ker je mnogo spisov po virniku in prevodih tega pisatelja znanih tudi Slovencem, utegne jim dobro dojeti tudi ta životopisna knjiga sedaj, ko so prišla skupno na svetlo vsa dela Třebízskega.

Словарь болгарскаго языка по памятникамъ народной словесности и произведеніямъ новѣйшей печати. Составилъ А. Дювернуа. (Slovar bolgarskago jazyka po pamjatnikam narodnoj slovesnosti i proizvedenijam novejšej pečati. Soštavil A. Djuverua). Ta Slovar, ki ga je bil že omenil „Sl. Svet“, sestaje iz 9 snopičev s 164 tiskov, polami velike osmerke, 2622 str. in brošurico, obsežajočo dopolnjenja k slovarju. K temu ni prištet uvod, ki obseza obzor črk bolgarskega jezika, napisan od samega avtorja I—XXIV str., in predgovor I—XXXIV str. Cena slovarju in brošuri 18 rub., pošilja se na račun izdateljice. Ko bi se naročilo najmanj 10 polnih eksemplarov, dobi se po 20% znižano (14 r. 40 kop.). Adresa izdateljice: Москва, Поварская, домъ Селивестрова Г. А. Дювернуа. — Prof. Jagić recenzije v XII. zvezku 1. in 2. č. str. 282—287 učenega časopisa „Archiv für slavische Philologie“ prištevata ta slovar bolgarskega jezika k najvažnejšim delom iz pojavivših se na polju slavjanske filologije za poslednjih let. Nobeno iz slavjanskih narečij, ne izvzemši niti lužiško-srbskega, ni bilo takó malo obdelano leksikografski doslej, kakor bolgarsko. Pri Bolgarih ni bilo svojega Vuka Karadžića ali Dalja, Lindeja ali Jungmana, o podobnih Vostokovu, Daničiću, Miklošiću niti govoriti ni. Vsi dosedanji pripomočki so nepopolni in nepovoljni. Zato, ako je pokojni Moskovski slavist, odločil se začeti to kapitalno delo v to znamenito leto, ko so vspehi ruskega orožja prizvali Bolgarijo k politiskemu življenju, historija slavjanostanstva nikdar ne pozabi te zasluge avtorja. V resnici izdanje tega slovarja bo imelo večji pomen, nego boj, izvršen na polju bitve. Takó je možno poštovati trud (delo) profesorja Djuvernoe s polnim priznanjem npravstveno zmago, završujočo vspehe na polju brambe“. Itd. Na koncu recenzije je izrazil prof. Jagić željo, da bi razun Rusije i v slavjanskih zemljah bilo znano o pojavljenju in vrednosti tega slovarja. V resnici dokazuje vsaka beseda tega slovarja največjo marljivost in vestnost avtorja, ki vsako obliko jedne in iste besede potrjuje z dokazi iz spomenikov narodne slovesnosti in iz del novejšega tiska. Pokojni Kocjančič Stef., slovenskiu čenjak, slovenski mezzofante, je sam nabiral iz bolgarske narodne slovesnosti gradivo tudi za slovar; sedaj bi on, ako bi še živel, gotovo prvi segnil po monumentalnem delu Djurnove; a mi se nadejamo, da si slovenski lingvisti brez izjeme priskrbé ta slovar, ki ima gradivo v primerjanje seosebno tudi za slovenski jezik. Nadejamo se, da ni še prepozno izšel tudi za porabo pri slovenskem velikem slovarju, ki ga izdeluje naš rojak prof. Pleteršnik.

Čechy. Společnou práci spisovatelův a umělců českých. Vede F. A. Borovský. Nakladatel J. Otto Díl VI. V jihovýchodných Čechách. Sešit 11. (Běžné číslo 101. Cena snopiču 90 kr.

Скоморохи на Руси. (Skomorochi na Rusi ali Glumači, šaljivci, burkleži v Rusiji.) Spisal Al. S. Famincin. St. Peterburg. 1889.

Статистика Држава Балканског Полуострова. (Statistika Država Balkanskog Poluostrva.) Sastavio St. Grujić, dženeral-štabni major u ostavci, redovan profesor geografije i statistike na kraljevsko-srpskoj vojnoj akademiji. U Biogradu. Štampano u štampariji kraljevine Srbije. 1890. Cena 1 dinar.

Летопис Матице Српске. (Ljetopis Matice Srpske.) Knjiga 161. 1890. Sveska prva. U Novome Sadu. Srpska štamparija. Dr. Svet. Miletića. 1890. Knjiga obseza med drugim: Istorijsko-kritički pregled sloveno-srpske gramatike. — Književnost: Škole Srba u Ugarskoj i Hrvatkoi od preseljenja pod patrijarhom Čarnojevićem 1690 godine do početka ovoga stoljeća. Napisao Petar Despotović. Sveska I. (Od 1690—1740). Cena 70 kr.

О русской народной культурѣ, Этнографическіе разказы и замѣтки. (O ruskoj narodnoj kulturê, Etnografičeskiye razkazy i zamëtki.) Spisal Čugujevič. Char'kov, 1890.

Политички програми у прошлости и садашњости. (Politički programi u prošlosti i sadašnjosti), od Gavrila (Tare) Popovića, vojno-suds. pukovnika u penziji. Sveska I. Cijena 2 dinara ili 1 for. Može se dobiti u knjižarnici Petra Burčica u Biogradu.

Славянскѣ пѣсѣ за гласовир (Slavjanske pjesme za glasovir). Cijena 1.30 for. Dobija se u knjižari Petra Burčica u Biogradu.

Српски свет у речи и слици. (Srpski svet u reči i slici), napisao Petarch. Niketić. Treće dopunjeno i popravljeno izdanje sa 40 slika i jednom kartom. U Biogradu, štampano v kraljevsko-srpskoj državnoj štampariji 1890. Cijena 1 for.

Карта српских земаља. (Karta srpskih zemalja.) Za školu i narod, od Petra M. Niketića. U Biogradu, štampano u štampariji kraljevine Srbije. 1890. Cijena 15 kr.

Novine in časopisi.

Slovanski časopisi in taki, ki so uređovani v slovanskem duhu. „*Parlamentär*“, tednik, na Dunaju. Naročnina za pol leta 5 gld. 50 kr., pol leta 2 gld. 75 kr. — „*Velehrad*“, češki pisan list, dvakrat na teden, v Kromerizu, pol leta 3.50 gld. — „*Червоная Русь*“ („Červonaja Rusj“), dnevnik v Levovu, pol l. 7.50 gld. — Ti trije listi zagovarjajo odločno cirilo-metodijsko cerkev za zapadne Slované in narodno avtonomijo za vse narode avstro-ogerske. — „*Il diritto Croato*“, tednik v Pulju, pol l. 2.80 gld., piše ognjevit v slovanskem duhu in za cirilometodijsko cerkev. — Ruski tiskani listi: „*День*“ (Denj), dnevnik, Petrograd, pol l. 5 rub. Ozira se vedno na politiko vseh Slovanov. — „*Свѣтъ*“ („Svět“), dnevnik, Petrograd, pol l. 2 rub. — „*Западно-славянскій Вѣстникъ*“ (Zapadno-slavjanskij Věstnik), tednik, Petrograd, pol l. 5 rub., poštev sosebno Poljake in zapadne Slavjane v obče. — „*Звѣзда*“ (Zvezda), ilustrovany žurnal, tednik, Petrograd, pol l. 2 rub. Ima lepe priloge z ilustracijami o slavjanskem (ruskem) vzenju, s skladbami itd. — Listi avstrijskih Rusov poleg imenovane „*Червоная Русь*“: „*Наука*“ (Nauka) mesečnik, na Dunaju, pol l. 2 gld. 60 kr. javlja tekst sv. pisma v staroslovanskem jeziku, poleg pa ruski prevod teksta, izborne razprave o slavjanski kulturi, o gospodarstvu, po-

piše običajev ruskega naroda, živečega v Avstriji itd. — „*Листокъ*“ (Listok), Porosko! Ungmegye. (Ogersko), tednik, pol l. 2 gld., jedino glasilo ogerskih Rusov. — „*Стрѣпо-подъ*“ (Strachopod), satiriško-politiški časopis. s prilogo „*Бесѣда*“ (Besěda), ki obseza poučne spise o Slovanstvu, polumesečnik, Levov, pol leta za oba lista 4 gld. — „*Новый Галичанинъ*“ (Novyj Galičanin), žurnal dlja literatury i belletristiki. polumesečnik, Levov, pol l. 3 gld. Prinaša životopise in slike zgodovinskih dejateljev, letos objavlja na krasnem papirju v prilogah tekst, izvirnik „Слово о полку Игоревѣ“ (Slovo o polku Igorjevě). — „*Русская Правда*“ (Ruska Pravda), gazeta dlja ruskih mužikov (kmetov), mesečnik, pol l. 1 gld. — Srbski listi: „*Глас Црногорца*“ (Glas Črnogorca), list za politiku i književnost, tednik, Cetinje, pol leta 3 gld. — „*Српски Глас*“ (Srpski Glas), „organ srpske stranke“, tednik, Zadar, pol l. 4 gld. — „*Србобранъ*“ (Srbobran), glasilo srpsko samostalne stranke u trojedinici, tednik, Zagreb, pol l. 3 gld. — „*Босанска Вила*“ (Bosanska Vila), list za zabavu, pouku i književnost, polumesečnik, v Sarajevu, pol l. 2 gld. Znamenit list sosebno zastran nabiranja narodnega blaga. — Hrvatski listi: „*Naša Sloga*“, poučni, gospodarski i politički list, tednik, v Trstu, pol l. 2 gld. 50 kr. Slovincem najbliži in najbolj znan po svoji odločnosti in zaslugah za Slované, torej tudi Slovence istrske. — „*Obzor*“, dnevnik, Zagreb, četrt leta 4 gld. 50 kr. Zagovarja odločno cirilo-metodijsko cerkev, ozira se na vse slavjanske narode, sosebno tudi na Slovence. Deluje za slogo zlasti tudi med Srbi in Hrvati. — „*Hrvatska*“, dnevnik, Zagreb, četrt l. 4 gld. 50 kr., znan list zaradi doslednega zagovarjanja hrvatskega prava, po ognjevitih člankih o slovanski in obči politiki, poštev sosebno tudi rusko politiko in gibanje. — „*Vienac*“, ilustrovani list, posvečen „zabavi i pouci“, tednik, Zagreb, pol l. 3 gld. 50 kr. Slovincem obče znan zasluženi leposlovni list hrvaški. — „*Dom i Svet*“, ilustrovani list, polumesečnik, Zagreb, pol l. 3 gld., ima bolj obliko te vrste listov drugih narodov, tudi bolj kosmopolitičen, vendar prinaša največ snovi in slik iz slavjanskega sveta. — „*Lužica*“. Měsačnik za zabavu a poučenje. Zhromadny (skupni) časopis hornjo- a delnjolužiskich Serbov. Adressa administratora: Lehrer Adolf Sommer, Bautzen, Sachsen, adressa redaktora: Gymn.-Oberlehrer Dr. Ernst Mucke, Freiberg, Sachsen. Celo leto 2 gld. Ta najboljši leposlovni list lužiskih Srbov zasluži po svoji izborni vsebini, kakor s stališča slavjanske praktične vzajemnosti največe podpore od vseh Slavjanov, sosebno tudi Slovencev. Mi bi iskreno želeli, da bi se sosebno slovenski pisatelji naročali na Lužico, ki nas seznaja s posebnim slavjanskim svetom in življenjem. — Slovaški listi: „*Národné Noviny*“, trikrat na teden, v Turč. Sv. Martine, pol leta 6 gld. Jeden najboljših slavjanskih listov današnjih dni v obče; odlikuje se v njem sosebno po mnogostranskih člankih in razpravah neumorno delujoči pisatelj Svetozár Hurban Vajanský. Tudi ta list priporočamo posebe Slovincem v naročbo. — „*Slovenské Pohľady*“, časopis zábavno-poučný, mesečnik, pol l. 2 gld. 50 kr. Adresa: Turóc-Szt. Márton (Ogersko). List je izboren po vsebini in obliki jezиковi, poštev tudi slavjanska vprašanja, ki se dostajajo književnosti in kulture. — Češki listi: Poleg „*Velehrada*“, ki smo ga že imenovali, navedemo naslednje: „*Naše Listy*“ (Hlasy), časopis, vėnovaný rajmom českého lidu, polumesečnik, v Českém Brodč, pol l. 1 gld. 20 kr. — „*Podřipan*“, demokratyčský týdenník, organ české národní strany svobodomyšlné v Podřipsku. V Roud-

nici, tednik, pol l. 3 gld. — „Čas“, list věnovaný veřejným otázkám. Tednik, v Prahi, četrť l. 1.25 gld. Odlikuje se po temeljitosti in kritični razsodnosti. — *Narodní Listy*. Glasilo Mladočehov, dnevnik, v Prahi, četrť l. 5 gld. 70 kr. Pošteva in presojuje javno življenje tudi vseh drugih Slavjanov ter ima dopisnike in zveze po raznih deželah in državah. Drži se na zunaj slavjanske politike in ima sedaj važne zadače na znotraj, sosebno gledé na češko-nemški dogovor. Gledé na Čehe zagovarja zgodovinsko češko državno pravo, in je sedaj proti Dunajskim punktacijam. — „České Dámy“, časopis pro opravy narodo-hospodářské a společenské, ima geslo: „Svoji k svěmu“, „Kupujte jen (le) od křesťanů“, strogo antisemitski polumesečník, iz katerega veje pravi slavjanski duh. Rabi tudi cirilico, zagovarja ruščino kot skupni jezik za vse Slavjane, ki je, kakor se izraža najboljši slavjanski „volapük“, ozira se tudi na Slovence. List je silno koristen in Čehom potreben, izhaja v Prahi in stoji pol l. 1 gld. 50 kr. — „Sokol“, časopis zajmům tělocvičným věnovaný. Mesečník, v Prahi, pol l. 1 gld. Prinaša dopise in spise tudi v slovenskem in drugih slavjanskih jezikih. Na ta list bi morali biti slovenski Sokoli od kraja naročeni, sosebno pa slovenska sokolska društva. — „Časopis českého studentstva“, polumesečník, v Prahi, pol l. 1 gld. 50 kr., za dijake samo 1 gld. Razpravlja vprašanja, ki so važna za dijake vseh slavjanskih narodnostij, prinaša tudi dopise o dijaštvu teh narodnostij. Kolikor se kaže doslej, pa ga duševno nič ne podpirajo slovenski dijaki, dasi uredništvo to želi in celó nagraja priobčevane spise in dopise. V bodoče bo to morda bolje. Mi list dijakom avstro-ogrskih Slavjanov iskreno priporočamo. Uredništvo izdaje tudi „Vzdělavací bibliotéku“, v kateri bodo sledili n. pr. J. St. Milla prevodi „O svobodě“, „Repraesentativní system“, itd. po jako nizki ceni. — „Zlatá Praha“, obrázkový časopis pro zabavu a poučení. Izhaja vsak teden in v snopičih vsakih 14 dnij, v Prahi, pol l. 4 gld. 75 kr. Po zunanji obliki, po krasoti ilustracij je prištevati ta list prvim te vrste v obče; po vsebini in duhu je list prek in prek slavjanski. Najboljše pisateljske in umetniške sile sodelujejo pri tem izbornem časopisu. Takó smo z nova navedli nekaj novin in časopisov slavjanskih, da se Slovenci morejo ravnati, kedar se želi kdo naročiti na kak list. Glavna reč je, da bi se zares naročevali in takó širili zavest o Slovanstvu. Koliko duševnih zakladov se položi vsako leto v pojedine take časopise, kakó cenó si jih utegnemo prisvojiti, a vendar kakó nemarni smo Slavjani v obče še vedno v tem pogledu! Tujstvo podpiramo, tuj duh kupujemo v slabi posodi za drag denar; zlata zrna slavjanskega duha pa zanemarjamo! No, napredek pri pojedincih se kaže vendar; naj bi bil ta vedno več!

Listnica uredništva. Anonymus iz Ljubljane. Kakor vidite, je „Червоная Русь“ list avstrijskih Rusov, ki se drži pravega pravopisa, piše celó v soglasju s slovenskimi listi za narodno avtonomijo, se bori nasproti Poljakom za obranjenje cirilometodijske cerkve in razpravlja politiko v pravem slavjanskem duhu, ne prezirajoč nikakega važnega, Slovanov dostajajočega se vprašanja. — Gosp. N. T. v Istri: „Kakor slavno uredništvo „Edinosti“, izražate tudi Vi željo, da bi podajali po več

krajših člankov. Isto željo so razodevali nam jednako prijateljski tudi drugi rodoljubi. Na to opomnimo, da zlasti prvo leto izhajanja „Slov. Sveta“ smo se kolikor toliko tudi ravnali soglasno s takimi željami. Odkar pa nam je obširneše pojasnjevati razna vprašanja, provzročena vsled mnogostranskih zmot dr. Mahnič, odmeriti nam je bilo več prostora za to stran pojasnil. Ko se zavri ta velevažna rubrika, bo možno navrščevati zopet razne članke v vsaki številki. Z druge strani ni pozabiti, da nam je pojedine točke razpravljati na vse take strani, kjer utegnejo javne naše dejatelje zavesti nasprotniki z zvito sofistiko, ki zagovarja tuje interese. Vsled tega pa nastajajo naši članki dolgi, imajo pa to dobro, da ni treba tolikokrat ponavljati jednih in istih točk, ko bi jih bilo osvetljevati vselej z druge strani. „Slov. Svet“ je omejen na določen program, omejen pa tudi po prostoru in času. Sicer pa se bomo skušali ravnati po razodetih nasvetih, in smo sosebno hvaležni slavnemu uredništvu „Edinosti“ in vsem, ki nam izražajo tako prijateljski svoje želje in nasvete. Kolikor bolj bodo rodoljubi podpirali list s svojimi duševnimi plodi, toliko laže bode tudi mnogovrstniši, in kolikor bolj se je nadejati, da se mu pomnože tudi gmotni podporniki, toliko prej bo možno, tudi v obliki lista takó ali tákó ukreniti kaj ugodnejšega.

Popravki k 12. št. „Slov. Sveta“. Na 189. (prvi) str. zgorej na levi čitaj: Štev. 12. nam. 13.; ondi 16. vrsta spod.: cesarju nam. cesarja; str. 191. leva 4. v. sp.: Priporočam nam Priporočja; str. 192. desna 2. v. zg.: z namišljenimi nam. zamišljenimi; str. 200 leva 18. v. zg.: stara nam. star; ondi 18. v. sp.: nam tega ne dopusti . . . nam. nam tega do pusti; ondi desna 23. v. zg.: privedli nam. privadili; ondi 15. v. sp.: deželnozborskih nam. državnozborskih; str. 201 leva 4. v. zg. se mora glasiti: In pobijali so ta člen, dasi Slovani niso zahtevali spremembe vere . . . str. 201 desna 2. v. sp.: Linu nam. Linu; str. 203 desna 25 v. sp.: zbríši besedo: „dal“.

Naročba na „Slovanski Svet“

za leto 1890.

„Slovanski Svet“ nastopi z današnjo številko svoje tretje leto in sicer z nespremenjenim programom, v isti obliki ter bo izhajal, kot doslej, po dvakrat na mesec, namreč 10. in 25. dne vsacega meseca.

Naročnina znaša:

za celo leto	4 gld.,
za pol leta	2 „
za četrť leta	1 „

Za Ljubljano, za dijake in ljudske učitelje:

za celo leto	3 gld. 60 kr.
za pol leta	1 „ 80 „
za četrť leta	— „ 90 „

Posamične številke se oddajajo po 20 kr.

Naročnina se pošilja lastniku „Slovanskega Sveta“ v Gorico (Görz).

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld., in za četrť leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. poluletno 1 gld. 80 kr. in četrťletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzellini 4.